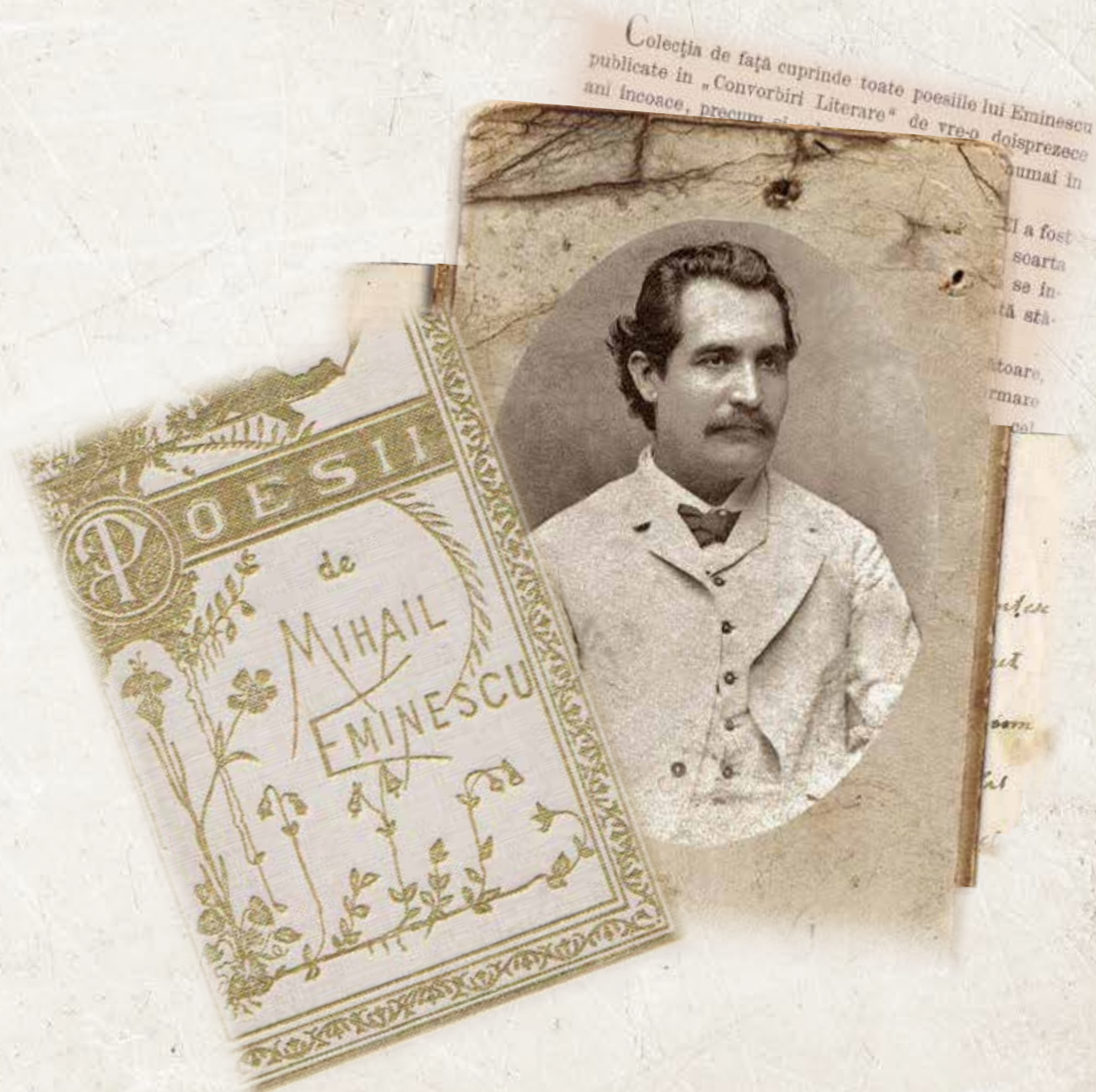

DATINA

Serie nouă, anul 6, nr. 69, ianuarie 2020
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

Ediție aniversară. Eminescu 170

Cuprins

- 4 O carte în plus...
- 5 *Zborul Luceafărului pe deasupra lumii*
Eminescu - chintesență a sufletului românesc
- 6 Stars in the sky
- 7 *Interviu*
Eminescu citea presa germană în fiecare zi
- 8 *Scrisori de-acasă*
„Dulcea mea doamnă/Eminul meu iubit”
- 13 *Mihai Eminescu eternizând la malul mării*
Povestea unui monument făcut din iubirea și banii constănțenilor
- 16 Eminescu de veghe la Mangalia
- 17 *Bucovina românească*
Eminescu la Cernăuți: singur printre străini
- 19 *Obiceiuri de pe la noi*
Cu sătenii despre Domnul Eminescu
- 21 *O provincie totdeauna românească*
„Cestiunea anexării Dobrogei”
- 23 *Din Basarabia soră*
Atunci când l-am descoperit pe Eminescu...
- 25 *Să se știe în toată Europa*
„Noi vorbim și noi scriem în România, limba lui Eminescu”
- 28 *Scrisoare de dor*
Dragă Mihai
- 29 *Tradiții populare*
Eminescu și folclorul mitologic
- 31 *Inedit*
Fotografii lui Eminescu
- 36 Eminescu în versiune tătară
- 37 *În Italia*
O întâlnire cu poezia lui Eminescu
- 37 Știați că?

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: PROF. DOINA VOIVOZEANU, DIRECTOR ARTISTIC: SILVIA ȚIGMEANU

REDACTOR ȘEF: CONF.UNIV. DR. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, LAURENȚIU DESPINA,
ADRIAN NICOLA

Director economic: Alina ONEL
Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Brătianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Să vorbim despre Eminescu la 170 de ani de la nașterea lui este o datorie morală a oricărui român.

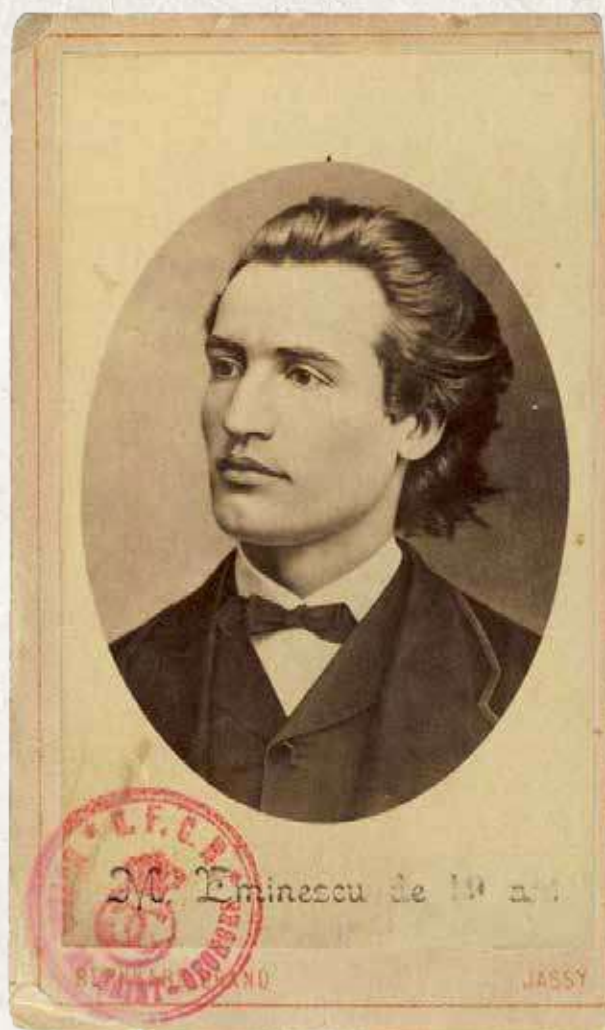
Să scriem despre Eminescu, cel tot atât de mare gazetar pe cât de mare a fost poet, cu vocații paralele, cum le denumea Șerban Cioculescu, este o datorie profesională a oricărui jurnalist, fie el novice sau consacrat.

Să recităm versurile lui Mihai Eminescu în catedrala școlii și a culturii române, astăzi, este o datorie sacră a oricărui slujitor al catedrei, scenei, instituțiilor de oricare fel, oriunde sunt români și se vorbește românește.

Oricât am dezvolta subiectul, din oricare punct am aborda opera lui inegalabilă, repetând deseori informații cunoscute, ajunse în legendă, tot mai rămân multe lucruri de înțeles, de judecat, de învățat.

Repere ale spiritualității eminesciene se regăsesc - uneori insesizabil - în cotidian. Ce frumos scria conștănteanul Horia Roman în Buletinul european de la Roma despre acest lucru: „Noi vorbim și noi scriem în România, limba lui Eminescu. Noi gândim și interpretăm lumea cum pe noi ne-a învățat Eminescu. Eminescu este român cum sunt Carpații și Nistrul și tot ce este românesc pe pământ. Apariția sa a fost un fenomen atât de complex încât nu poate fi încadrat într-un sector izolat. Poezie, proză, istorie, filosofie, jurnalism peste care se așează geniul lui Eminescu, exprimat în scrierile sale, în care găsim frumuseți nebănuite, interpretări istorice la care nici unul înaintea sa nu se gândise: a descoperit marile directive sociale ale epocii sale, o epocă de febrilă căutare a unității și a idealului național românesc.”

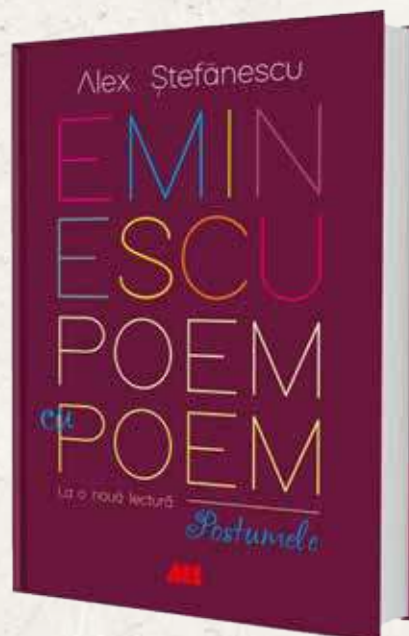
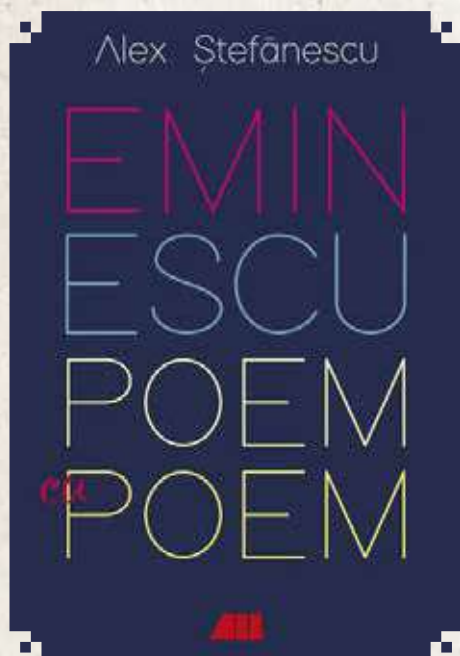
Într-o zi de ianuarie, în urmă cu 170 de ani, a strălucit pe cerul României Luceafărul. De atunci, el ne luminează călăuzitor. Și ne îndeamnă a iubi. Căci fără iubire nimic în lume nu e!

O carte în plus...

Alex ȘTEFĂNESCU

Am lucrat la această carte patru ani. Patru ani am locuit în viața lui Eminescu. Nu în biografia lui, ci în viața lui, care era poezia. A fost frumos, foarte frumos. Dar acum m-am întors în viața mea. Mă bucur că am reușit să închei un volum pe care visam de multă vreme să-l scriu. În timp ce lucram – de obicei noaptea, pentru că ziua aveam de îndeplinit alte obligații – mă obseda gândul că mi se va întâmpla ceva rău care mă va împiedica să termin cartea.

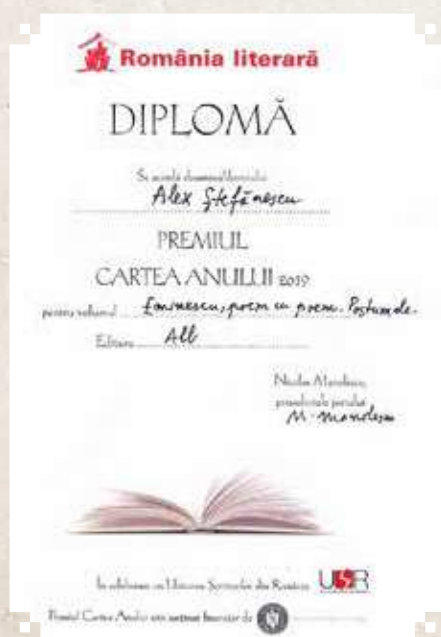
Cum să pretind că sunt critic literar dacă ajung la sfârșitul vieții fără să fi scris despre cel mai mare poet al nostru și unul dintre cei mai mari poeți ai lumii?

Mulți cunoscuți ai mei, știind că în bibliotecă s-au adunat, de-a lungul a peste un secol, sute de cărți despre Eminescu, mă întrebau de ce mai scriu și eu una. „Nu s-a scris destul despre Eminescu? Crezi că o să găsești interpretări mai originale ale operei lui decât cele dinaintea ta?”

Dar eu nu-mi doream să fiu, cu orice preț, original. Dorința de originalitate i-a făcut pe mulți exegeți să se îndepărteze de textul eminescian.

Este ca și cum, la un concurs de tir, după ce primii participanți au nimerit ținta, următorii ar trage intenționat în afara ei, fiecare tot mai departe, ca să nu-i imite pe cei dintâi!

S-a ajuns la aberații, la considerații critice cu totul străine de poeziile lui Eminescu. Multe cărți de specialitate, până și manualele școlare sunt pline de ele. Inițiativa mea critică s-ar putea numi „întoarcerea la text”. Să citim încă o dată, cu atenție, poeziile lui Eminescu și să încercăm să înțelegem ce anume ne emoționează și prin ce mijloace. Am avut surprize revizitând (cum se spune azi) poemele eminesciene. Am constatat cât de mult se înșală (sau cu câtă dezinvoltură falsifică realitatea) cei care susțin că succesul lui Eminescu ca poet se datorează exclusiv muzicalității versurilor lui. Am mai descoperit

că părți considerabile din poemele eminesciene sau chiar poeme întregi n-au fost examinate și comentate niciodată de criticii și istoricii literari. Dar mai mult decât orice altceva m-a surprins, încă o dată, frumusețea fără seamăn a poeziei lui Eminescu. Știam de multă vreme ce putere de seducție are această operă, dar admirația mea îmi rămăsese în minte ca o idee pasivă. Recitind-o acum cuvânt cu cuvânt, vers cu vers și poem cu poem, mă întrebam cu oarecare îngrijorare: o să mai simt ceea ce am simțit pe vremuri, când am descoperit-o? („Mai suna-vei dulce corn pentru mine vreodată?”)

A fost mai mult decât mă așteptam. În timpul lecturii, m-am simțit nu numai entuziasmat, ci și intimidat de ceea ce a putut să facă un tânăr din secolul nouăsprezece din cuvintele limbii române. Le-a combinat cu o artă care seamănă cu magia. Tocmai de aceea stângăciile din unele texte ale sale (în special din cele scrise în anii adolescenței) au făcut emoția mea și mai vie, dovedind că autorul a fost un om, nu un supraom.

Spun și eu (parafrazându-l prin inversare pe Marin Sorescu): Eminescu a existat! Chiar a

existat, nu este un personaj de legendă! Un om real a creat o operă de o valoare neverosimilă. Și a avut ca mijloc de exprimare o limbă pe care noi, azi, o vorbim atât de prost! Poate învățăm ceva de la el. Sau poate ne dăm seama, măcar, că suntem în stare să realizăm ceva extraordinar, dacă unul de-al nostru a făcut-o cândva.¹

Nota redacției

•Premiul Național de Literatură pentru cartea semnată Alex. Ștefănescu, cu titlul *Eminescu, poem cu poem. Antumele*, București, Ed. All. 2017

•Premiul „Cartea anului” al revistei „România literară”; Premiul pentru eminescologie atribuit de Fundația „Credință și creație. Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Maica Benedicta” pentru Alex. Ștefănescu, *Eminescu, poem cu poem. Postumele*. București, Ed. All. 2019.

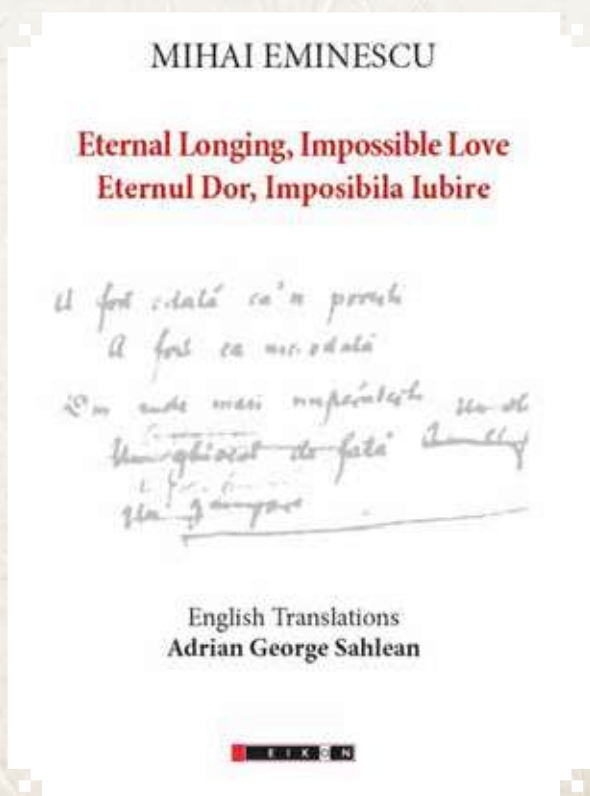
•Ordinul Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul, oferit de Preafericitul Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

1. Alex. Ștefănescu, *Eminescu, poem cu poem. La o nouă lectură*, 2017, Editura ALLFA.

Zborul Luceafărului pe deasupra lumii

Eminescu - chintesență a sufletului românesc

„Adoptarea lui Eminescu drept chintesență a sufletului românesc nu este expresia unei impuneri programatice, ci acceptarea la nivel de nație și de etnie a unor caracteristici cu care s-au identificat atât literatura cât și oamenii simpli și neșcoliți timp de peste un secol. Oriunde în lume întâlnești români, dacă începi să reciți versurile de început din *Luceafărul*, sau *Glossa*, sau *La steaua*, ei îți pot rosti pe negândite versurile următoare, indiferent de nivelul lor de pregătire. Sau îți cântă cu nostalgie romane pe versuri eminesciene, cu tradiție mult înaintea comunismului, cântece la fel de importante pentru români precum sunt canzonetele pentru napolitani”.

Cuvintele aparțin lui **Adrian Săhlean**, trăitor astăzi în SUA, cunoscut și recunoscut ca cel mai bun traducător în engleză a unor volume de poezie, povestiri, povești, teatru și memorialistică, dar mai presus de toate pentru tălmăcirile versurilor lui Mihai Eminescu, care i-au adus recunoaștere internațională și câteva premii, printre care „Medalia de Aur Eminescu 2000” și marele premiu „LiterArt XXI” (2002). Traducerea *Luceafărului* („The Legend of the

Evening Star') a fost pusă în scenă off-Broadway (New York), în anii 2005 și 2008, de către regizorul american Terrence Montgomery. Traducerile eminesciene au fost republicate la Boston, în 2006, în volumul „Eminescu - Eternul Dor, Imposibila iubire” (Eternal Longing, Impossible Love) în ediție bilingvă, însoțite de un disc audio în interpretarea actorului Jeremy Geidt de la American Repertory Theatre, cu ilustrația muzicală realizată de pianistul Horia Mihail. Volumul (ediția a 2-a, editura Eikon, București) a primit premiul „Eminescu” pe anul 2016 pentru traduceri (Ipotești). În 2015, volumului de eseuri despre traducerea literară Migălosul Cronofag i

s-a decernat premiul „Cartea Anului” din partea Uniunii Scriitorilor din România.

Adrian George Săhlean este fondator și președinte al organizației non-profit Global Arts Inc. (www.globalartsnpo.org), organizație ce promovează activ literatura, arta și muzica românească în SUA. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Asociației Americane a Traducătorilor Literari, Academiei Americano-Române, și a Societății Americane de Psihanaliză Modernă.

Cu deosebită amabilitate a oferit pentru ediția de colecție a revistei Datina poezia *Stelele-n cer* de Mihai Eminescu, apărută postum.

Stars in the sky

English version © Adrian G. SAHLEAN

*Stars in the sky
Of lone existence
Burn in the distance
Until they die.
After their marks
Masts on ships flutter,
Ocean waves clutter
Wandering barks –
Forts of wood,
free Floating
to splutter
Slow-moving water,
Deserts of sea.
Autumn birds stray
Over far beaches
And boundless reaches
Of cloudy way;
Fly to their fall
In race nocturnal*

*– Passage eternal –
For that is all.
Blossom of May
Is youth that kindles
Our life that dwindles
And goes away.
For every fate
Spreads fleeting seconds
On wing that beckons
Quiescent state.
Before I die,
Angel lean under
When in my wonder
With grief I sigh:
Why waste, alas,
This fragile flower
Of rapid hour
Given to us?
(Posthumous poem)*

*Stelele-n cer
Deasupra mărilor
Ard depărtărilor
Până ce pier.*

*Stol de cocori
Apucă-ntinsele
Și necuprinsele
Drumuri de nori.*

*Orice noroc
Și-ntinde-aripele
Gonit de clipele
Stării pe loc.*

*După un semn
Clătind catargele,
Tremură largele
Vase de lemn:*

*Zboară ce pot
Și-a lor întrecere,
Vecinică trecere -
Asta e tot...*

*Până nu mor,
Pleacă-te, îngere,
La trista-mi plângere
Plină de-amor.*

*Niște cetăți
Plutind pe mările
Și mișcătoarele
Pustietăți,*

*Floare de cârng,
Astfel viețile
Și tinerețile
Trec și se stâng.*

*Nu e păcat
Ca să se lepede
Clipa cea repede
Ce ni s-a dat?*

Eminescu citea presa germană în fiecare zi

Interviu cu Prof.univ.dr. **Helmuth Frisch**, Universitatea din Bochum, Germania:

O comunicare cu titlul *Manuscrisele germane ale lui Eminescu*, prezentată la o conferință internațională desfășurată cu ceva ani în urmă la Brașov ne-a atras cu deosebire atenția. Autorul acestei comunicări este romanistul Helmuth Frisch, de la Universitatea din Bochum, Germania. Erudit cercetător al limbii române, domnia sa a intrat, datorită unor confrăți români (Marin Bucur, Dimitrie Vatamaniuc), în posesia unor xerocopii ale manuscriselor germane ale lui Eminescu și a început să le studieze. Câteva dintre surprizele acestor cercetări ne-au fost prezentate pe parcursul dialogului pe care îl prezentăm în continuare.

•Eu m-am ocupat de studierea textelor timp de 20 de ani, cu ajutorul prietenilor din România care mi-au procurat fotocopiile acestor manuscrise ce se găsesc la Academia Română. Pe baza lor am cercetat la început transcrierea acestor manuscrise, pentru că nu-i ușor să le citești, nu doar pentru că sunt în alfabetul gotic, dar și pentru că în timp hârtia s-a deteriorat și însemnările nu se pot descifra foarte bine. Imediat după asta s-a pus problema statutului acestor texte germane : sunt scrise de Eminescu însuși, sunt poeziile germane ale lui Eminescu, textele de proză ale poetului, rezumate, notițe de la cursuri audiate la Universitate sau sunt transcrise din anumite cărți ș.a.m.d.? Statutul lor era absolut necunoscut. Pentru anumite texte s-au găsit sursele, dar, după cum am constatat mai târziu, cele mai multe nu au fost luate din cărți sau din antologii, ci din reviste și ziare-cotidiane germane.

•**Ca un student silitor, Eminescu se documenta din presa vremii, din toate sursele scrise existente. Avea o mare capacitate de investigare și o dorință teribilă de cunoaștere, de asimilare...**

•Este adevărat. Dacă studiem conținutul acestor texte reiese că interesul poetului era vast ; s-a preocupat nu doar pentru poezie, dar și pentru nuvele, teatru ; îl interesau și filosofia, politica, starea socială din anumite țări, nu doar din Europa, ci și din Africa, Asia. Se vede că avea o sete de cunoaștere foarte mare și ceea ce este

semnificativ pentru noi e faptul că-și satisfăcea această sete prin presa germană pe care a citit-o în fiecare zi, se poate spune. Eu am avut în mână aproape 100 de date, zile diferite, în care Eminescu a citit un anumit ziar. Nu putea citi ziarul respectiv în altă zi, pentru că acesta nu ar mai fi fost la cafenea. Multe dintre însemnările sale și dintre trimiterile bibliografice indică acest lucru. Unii savanți, cum ar fi Călinescu, credeau că aceste însemnări sunt de la cursurile universitare sau bibliografii de la cursuri, după recomandările profesorilor. Dar toate aceste indicații sunt luate din ziarele și revistele germane. Minimum 2-3 ore pe zi a stat și a citit aceste ziare. Le-a studiat, nu doar le-a citit. A exceptat doar puține fraze, jumătăți de fraze. Ne interesează astăzi sursa completă pentru că numai în context putem valorifica extrasul lui Eminescu.

•**De fapt ați trăit cu Eminescu o epocă de acum o sută și mai bine de ani, cu toate parfumurile ei intelectuale, filtrându-le prin ochii poetului...**

•Este adevărat. Și chiar unele idei care unora le par azi învechite, de fapt nu sunt. Se pot lua aceste texte și se pot publica în orice ziar și eu cred că nimeni nu s-ar gândi că au fost scrise acum 100 de ani. Ceea ce Eminescu a ales sunt ideile fundamentale ale omenirii, despre originea omului, despre destinul său, natura sa, adevărurile eterne.

•**Instruindu-se pe sine, Eminescu a modelat totodată și instrumentul lingvistic prin care se exprima. De la Eminescu limba română a devenit ceea ce se numește româna modernă. El a influențat chiar limba vorbită, nu doar limba literară și pe cea poetică...**

•Despre asta m-am convins deja când eram student, la Bochum, citind poezia O, mamă... a lui Eminescu, în română și în traducere germană și aveam impresia că este așa de ușor de înțeles. După câțiva ani am scris un articol despre această poezie în care chiar din titlu precizam „simplicitatea în stilul eminescian ca expresie a unei înalte perfecțiuni”. Eu cred că acesta este secretul unui geniu : de a vorbi în cuvinte foarte simple, dar exprimând simțiri și gândiri foarte înalte. Aceasta reușește numai un poet cu adevărat genial.

•**Domnule profesor Helmuth Frisch, o dată cu interesul pentru opera eminesciană ați intrat nu numai în familia eminescologilor, dar și în aceea a celor care iubesc România, asimilându-ne limba, cultura, civilizația. De când a început acest drum pentru dvs.?**

•A fost o întâmplare fericită. Într-o zi, pe când studiam la Universitatea din Bochum, l-am întâlnit pe domnul Buhociu, venit din Moldova, care a fost lector la această universitate. Dânsul mi-a dat sfatul să învăț și limba română, pe lângă alte limbi romanice. M-a convins că limba română este una dintre cele mai interesante limbi romanice și m-am dus la cursurile domniei sale. Din anul al doilea de facultate am studiat limba română și curând am constatat că foarte puțini româniști se ocupă de ea. Acesta a fost și motivul de a mă profila pe acest domeniu, fiindcă în universitățile germane puțini cercetători abordează limba română și în general sunt multe câmpuri rămase necercetate din literatura și din lingvistica română. În cercetarea lui Eminescu am intrat tot dintr-o întâmplare, prin prietenii mei care erau la început lingviști, dar într-o zi a venit la Bochum Marin Bucur, prietenul meu eminescolog, care a adus aceste manuscrise germane și am început să le descifrăm și în cursul discuțiilor ne-a venit și ideea de a le cerceta îndeaproape.

•**Transmiteți și studenților dv. această pasiune pentru cercetarea operei eminesciene și dragostea pentru limba română?**

•Din păcate nu sunt mulți cei care studiază limba română. În fiecare semestru sunt 5-10 studenți care încep studiul acesteia. Motivația multora ar fi că sau vin din România, sau au prieteni, sau sunt interesați în general de culturile balcanice. În principiu, studenții care vor să studieze româna sunt cei mai buni, pentru că un student mediu nu vine la aceste cursuri. Cei care aleg această limbă au anumite motive și ei știu ce fac.

•**Există posibilitatea de a publica studiile dv. despre manuscrisele eminesciene?**

•Eu am manuscrisul pregătit, în limba germană, dar și anumite capitole traduse în românește. Ceea ce este absolut important este de a găsi un traducător care cunoaște foarte bine atât germana, cât și româna și care este dispus să colaboreze cu noi, să traducă aceste surse găsite - toate aceste studii și articole citite de Eminescu. Eu cred că ele trebuie studiate de cercetătorii români pentru a putea vedea drumul intelectual pe care Eminescu l-a parcurs în timpul studenției. Pentru traducerea acestor surse (minimum 4-500 de pagini) e nevoie de un traducător care să aibă și puterea, și cunoștințele, dar și voința de a face așa ceva.

Scrisori de-acasă

„Dulcea mea doamnă/
Eminul meu iubit”

Aurelia LĂPUȘAN

Până în 1969 când criticul literar Augustin Z.N.Pop a publicat în revista “Tomis” o primă scrisoare datată Kustenge, nu s-a recunoscut prezența lui Eminescu la mare, sugerându-se că a scris *Mai am un singur dor* doar din închipuirea sa.

Târziu, ca o recuperare neașteptată, au apărut niște scrisori păstare la secret, amar de timp, de strănepoata Veronicăi Micle, Anna Maria Grigorcea-Messeri, ajunse în Italia, depozitate într-o bancă elvețiană, trecute Atlanticul, descifrate de o româncă, Christina Zarifopol-Illias, la Bloomington, Indiana, SUA, pentru a fi încredințate unei edituri din Iași, POLIROM, și primind bunul de tipar în noiembrie 2000.

Sunt 93 de scrisori inedite ale lui Mihai Eminescu către Veronica Micle, 15 scrisori

ale Veronicăi către marele poet, două scrisori inedite ale Veronicăi către Harieta Eminovici, sora poetului, dar și o notă, nedată a lui Titu Maiorescu către Eminescu, alăturându-se astfel celor 66 de scrisori, unele cu o paternitate incertă, dintre cei doi.

Scrisorile adună, filă cu filă, o poveste de dragoste încântătoare, o imensă comuniune sufletească, o bogăție impresionantă de sentimente, de stări și emoții, traversând cu urcușuri și coborâșuri o lungă lecție de iubire tragică. O intimitate care îl aduce pe îndrăgostit lângă sufletul răvășit al iubitei, alături îl simți Luceafăr lângă o biată inimă zdrobită, dar înlănțuiți pe veci într-o poveste răvășitoare, unică, de o profunzime abisală.

Eminescu se lasă înțeleș, iubit și adulat tocmai pentru că îl simți atât de uman, de

Hotel Intim, pe locul căruia s-a aflat hotelul Anglitterre

înrobitor iubirii, în toate ipostazele acesteia, de la neîncredere la jertfă, de la gelozie și sarcasm la lacrimi de suferință.

Prima scrisoare este datată 10 august 1879, cu precizarea Veronicăi că este "întâia scrisoare după moartea soțului meu". Eminescu i se adresa cu "scumpa mea amică" scuzându-se că abia aflate "trista știre despre pierderea ce ai suferit-o". Îi cerea să-i spună despre ce nevoi are "ca cel puțin mie, care mă cred cel mai bun și mai sincer amic al Dumitale să-mi comunici toate neajunsurile pe care neapărat vei fi având a le întâmpina în urma unei atât de dureroase pierderi."

Peste două săptămâni îi scria: "Sunt incapabil de a gândi ceva, incapabil de a lucra și mii de idei cari de cari mai curioase și mai nerealizabile îmi străbat capul întunecându-mi hotărârea. Un lucru știu și voi hotărâ: să fii a mea și pentru totdeauna. Nici nu îmi pot închipui altă viață decât în apropierea ta și numai sub condiția aceasta voi în genere să trăiesc."

Dincolo de această splendidă carte de dragoste există în această corespondență cu Veronica Micle un material excepțional pentru eminescologi, necunoscut de publicul larg, gata să fie introdus în întregul biografic al celui mai mare Poet al tuturor vremurilor românești.

Epistola din 16 iunie 1882 expediată Veronicăi din mansarda Hotelului Angleterre – Chiustengea (astăzi pe același loc este hotelul Intim), poate fi asemuită cu un documentat reportaj jurnalistic despre orașul de la malul mării, mai există alte două, datele 20 și 24 iunie.

În iunie 1882, Eminescu era bolnav și singur:

"Dragul meu Momoțel, Dacă nu ți-oi scrie câteva zile, atunci să știi c-am plecat. Nu știu încă bine unde să plec: la Pucioasa, la Strunga, la Balta Albă, la Lacul Sărat, dar destul că de plecat trebuie să plec, căci picioarele mele au nevoie, fie de băi sărate, fie de băi alcaline, dar în sfârșit de băi care au un efect determinant asupra pielii./.../ În scrisoarea cunoscută din data de 16 iunie el descrie cum s-a decis să vină la mare, cum a pierdut vaporul la Giurgiu, cum a ajuns să facă băi printre puținii sezonisți căci apa era rece și afară de el nimeni nu se scâldea în mare." O să mă întrebi ce efect mi-a făcut marea, pe care o văz pentru-ntâia oară? Efectul unei nemărginiri pururea mișcate."

Din păcate, aflăm din cea de-a doua scrisoare adresată "dulcea mea amică", că "pentru 28 a lunii curente sunt rechemat de afaceri la București căci colegii mei pleacă amândoi la 1 iulie./.../Cât despre bubele mele, toate s-au închis, afară de una la piciorul drept care e foarte îndărătnică. Noutăți de pe aici nu vei fi așteptând și-ntr-adevăr nici n-aș avea ce-ți scrie decât că verdețurile ne vin direct din Țaringrad și că pustietatea de prin prejur nu produce nimic. Neavând nici un rău și lipsită de ploaie recolta arăturilor e nulă, de aceea oamenii nici nu prea ară și se-ntemeiază mai mult pe creșterea de vite. Viața e monotonă și peste zi târgul pustiu. Șed în mansarda mea și cetesc economie politică, pregătindu-mă pentru trista campanie de vară, pentru caniculă, când, singur, la "Timpul", voi trebui să scriu în fiecare zi altceva."

Mihai Eminescu eternizând la malul mării

Povestea unui monument făcut din iubirea și banii constănțenilor

Aurelia LĂPUȘAN

„După București, Iași, Galați, Dumbrăveni, Cluj, Banat, Cernăuți, iată acum la Constanța – deși puțin cam târziu – aprinzând tămâia adorației în fața marelui poet al întreg neamului românesc. Inițiativa de a ridica un bust lui Mihail Eminescu lângă malul mării – sugerată de altfel de mult cititorilor duioasei poezii „Mai am un singur dor” - este vrednică de toată lauda și dă dovadă de mare înălțime sufletească. Acest nou monument la marginea dintre ape a pământului românesc capătă și o valoare simbolică. El ne apare ca încă un stâlp de hotar sufletească, așa precum, pe vremuri, strămoșeștii bouri marcau hotarele materiale ale voevodatului lui Ștefan Vodă.

S-a adunat, în vederea acestui scop, un număr de intelectuali cari, consfătuindu-se în localul Liceului „Mircea cel Bătrân”, au constituit un comitet de acțiune, Liga culturală, secția Constanța, a votat un prim fond bănesc pentru înfăptuirea acestei opere: băncile populare din județ vor contribui și ele cu sume diferite. Se vor pune în vânzare fotografii ale marelui dispărut; se va apela la contribuții benevole. Primăria municipiului va dăruia un loc potrivit pe malul mării, de unde bustul nemuritorului va putea privi „cum ale apei valuri trec, călătorind spre dânsul”.

[...] Alegerea de președinte al comitetului în persoana dlui I.N. Roman ar fi garanție de conducere echilibrată. Alegerea dlui G. Coriolan în calitatea de casier ar fi o altă garanție pentru păstrarea și buna administrare a fondurilor. Alegerea dlui N. Chirescu, președintele Ligii culturale, ca membru, ar oferi posibilități de mai grabnică înfăptuire. Ce bine ar fi fost, însă, dacă s-ar fi mobilizat toate forțele care reprezintă un trecut cultural în Dobrogea!”¹

Autorizată de Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale No. 73535 din 30 decembrie 1930, lista de subscripție cu nr. 16, vizată de prefect și încredințată oficial lui I. N. Roman, îl avea pe el însuși cap de serie cu cea mai mare sumă donată – 1.000 lei, ca și Scipio Vulcan – fiul lui Petru Vulcan. Cu 500 lei, pe listă erau trecuți, printre alții, D. Vasiliu, G. Duma, Horia Grigorescu, primar, Emanoil Maier ș.a.

În Comitetul de inițiativă și organizare

Foto: Iulia Pană

„Pro Eminescu” erau incluși, alături de I. N. Roman, N.D. Chirescu – avocat, președintele Secției Constanța a Ligii culturale, profesoara Zoe Verbiceanu, avocatul Horia P. Grigorescu, profesorul Gh. Coriolan, directorul Liceului „Mircea cel Bătrân”, avocatul Aurel Vulpe, ajutor de primar, judecătorul Valerian Petrescu, secretar al comitetului.

În „Analele Dobrogei” din 1931 Valerian Petrescu publica un amplu studiu despre „Mihai Eminescu și Marea”, însoțit de fotografia machetei monumentului lui M. Eminescu din Constanța, autor – sculptorul Oscar Han.

Cele 16 pagini din revistă erau precedate de

¹ Analele Dobrogei, XI, 1930, p.217.

ultima scrisoare rămasă de la I. N. Roman, datată 14 iunie 1931, la mai puțin de o lună înaintea morții. Scrisoarea era adresată lui Constantin Brătescu, la Cernăuți, unde se tipărea revista. „Conferențiarilor cernăuțeni recomandați de d-ta ne-au ținut prea frumoase conferințe. Dl. Romulus Căndea, vorbindu-ne despre „Propovăduitorii ideii naționale” și îndeosebi despre Simion Bărnuțiu, a amintit, tangențial, și despre Eminescu. Dl. Leca Morariu ne-a vorbit în plin despre „Omul Eminescu”. Amândouă conferințele au plăcut mult. Amândouă s-ar putea publica în „Anale”. A d-lui Leca Morariu cu deosebire, ca una ce se găsește în chiar semnificația ce am voit să dăm ciclului. Manuscrisele însă doar d-ta să le poți obține de la conferențiar. Noi nu le-am putea încumeta să le refacem după note și amintiri. Le-am caricatura...”

Dintre „regăteni” au conferențiat dna Izabela Sadoveanu și Dl. Tudor Vianu, vorbind despre „Romantism”, cu prea puține aplicațiuni din opera lui Eminescu, apoi M. Sadoveanu „Despre Ion Neculce, povestitor artist” mai mult o lectură interesantă și distractivă din cronica lui.

La 10 mai 1931 ar fi urmat să conferențieze S. Mehedinți „Despre prestigiul lui Eminescu”, dar m-a anunțat din timp, o altă conferință de un distins magistrat local, Valerian Petrescu, având ca subiect „Eminescu și Marea”, care a plăcut mult și asupra căreia nu fac aici aprecieri, deoarece le vei face d-ta însuși, cetind-o în manuscrisul alăturat – singurul ce am putut obține pentru „Anale”. Cred că vei fi de părerea mea că ea poate figura cu cinste în paginile scumpei noastre reviste. E, într-adevăr, o lucrare conștiințioasă, sintetică, realizată într-o formă îngrijită. În cazul când ești de părerea mea, aș avea două rugăminți de făcut: 1. Să trimiți ultima corectură la adresa mea, eu obligându-mă de pe acum să o restituie cu întoarcerea curierului; 2. Să-mi comunici cât ar costa 1.000 de exemplare extrase în broșură, din revistă, ca să știu cam ce preț ar urma să-i punem broșurii; care s-ar vinde tot în folosul fondului pentru Eminescu. Pentru broșură aș trimite ulterior, după dorința dlui Petrescu, o scurtă prefață semnată de mine, ca președinte al Comitetului (o pagină, cel mult o pagină și jumătate). Cu cele mai bune salutări și sentimente, Ioan N. Roman”.²

Ziarul „Marea Noastră” din 21 iunie 1931³ publică sub semnătura Remus Philipp o cronică la conferința organizată de Comitetul „Pro Eminescu” în folosul străngerii fondurilor pentru statuie. Întrunirea s-a desfășurat la Cazino, iar disertația „Mihail Eminescu și Marea” a fost susținută de Valerian Petrescu, secretarul

STATUTUL
Societății Culturale-Populare

„Mihail Eminescu”

DIN
ORĂȘUL HÂRȘOVA
județul Constanța

Fondată la 25 Noembrie, 1912

GIURGIU

Tipografia Nicolae Paulelescu.—Instalație cu motor
1919.

1912. Statutul Societății „Mihail Eminescu”

comitetului. „O selectă asistență compusă din înalți magistrați, ofițeri superiori, avocați de marcă, profesori cu renume și tot ce avem ca pionieri ai elitei de cărturari, a fost ținută cu atenția încordată mai bine de două ore. Conferențiarul a tratat cu atâta viață, căldură și variate expresii încât orele au părut minute”.

Lista de subscripții continuă. Dau fonduri pentru statuie Nicolae Iorga, Simion Mehedinți, Elena Văcărescu, Leca Morariu, Hortensia Papadat Bengescu, I. Răducanu, Cincinat Pavelescu, Aurel Vulpe, Valerian Petrescu. În „Scrisori către Tudor Vianu”⁴ figurează și următoarea: „Ioan N. Roman, avocat, Constanța, str. Carol I, telefon 6713, Constanța, 28 martie 1931. Mult stimate dle Vianu, Am spus dlui secretar al comitetului nostru să nu uite să vă înștiințeze din timp, cum ați dorit, relativ la măsurile luate în vederea conferinței dvs. Desigur, dsa va face-o. Vă înștiințez și eu că toate măsurile s-au luat. Veți ține conferința dimineața. După amiază aș dori să convoc câțiva membri ai comitetului ca să vorbim despre propunerea dlui Han. Dv., desigur, ne veți mai da și alte detalii. Noi vă mulțumim pentru interesul ce puneți în vederea realizării monumentului proiectat. Drumul pentru dvs. și d-ta ne privește pe noi. Am reținut o cameră la

2. „Analele Dobrogei”, XII, 1931, p.266-267.

3. „Marea Noastră”, V, nr.41, 21 iunie 1931, p.3

4. „Scrisori către Tudor Vianu”, vol.I, București, Editura „Minerva”, 1992, p.231.

1934. Monumentul lui Mihai Eminescu

„Grand Hotel”. E un hotel central și curat și are jos și restaurant. Până la revedere, cu distinse salutări, Ioan N. Roman”.

Probabil că atunci când Tudor Vianu a ajuns la Constanța, I.N. Roman i-a cerut să-i recomande artistul plastic cel mai potrivit a-i face chipul Poetului. „Pe gura, ochii și pe fruntea celui mai mare poet al neamului nostru, i-a spus Roman, nu voi putea îngădui să se preumbe vulgare degetele oricărui ipsosar analfabet. Ar fi un sacrilegiu. Chipul lui Eminescu se cuvine să fie modelat, cu evlavie adâncă și cu excepțională înțelegere, de mâna celui mai mare sculptor al României contemporane. Pe acest sculptor îl voi alege eu, și eu singur îmi voi lua întreaga răspundere a alegerii”.

În colecția Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța se păstrează, expusă public, în original „Convențiunea între I.N. Roman și Oscar Han pentru ridicare statuii lui Mihai Eminescu”.

Încheiată între I.N. Roman, președintele Comitetului „Pro Eminescu”, domiciliat în Constanța, str. Carol 115, și G. Coriolan, directorul Liceului „Mircea cel Bătrân”, casierul Comitetului „Pro Eminescu”, și sculptorul Oscar Han, domiciliat în București, str. Dr. Capșa nr. 12, pentru bustul în bronz al poetului, de 1,50 m, reprezentând figura lui Mihai Eminescu tânăr, și figura simbolică reprezentând „Elegia”, în înălțime de 2,10 m.

Strângerea banilor pentru monument era treabă anevoioasă, deși, potrivit relatării lui Nicolae Tonitza, înflăcăratul I.N. Roman spuse: „Domnule Han, domnule Tudor Vianu, monumentele nu se fac cu bani, se fac cu entuziasm. Uite, vino dumneata cu macheta monumentului aici și-i strâng eu de gât pe toți bogătașii ăștia, pe toate lighioanele astea care

s-au strâns aici, la Constanța. Scot eu bani. Dar adă dumneata macheta lui Eminescu”.⁵

În „Marea noastră” din noiembrie 1931, o știre sub titlul „Pro Eminescu” confirma: „Comitetul „Pro Eminescu” a luat inițiativa de a-și extinde activitatea și în celelalte orașe din județ. Începutul s-a făcut la Cernavodă, unde dl. Aurel Vulpe a conferențiat despre voința și opera literară a poetului dobrogean Panait Cerna cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la nașterea sa. Comandorul Cristescu și Sever Cărpinișanu au citit apoi câteva din cele mai alese bucăți ale lui Panait Cerna (1881-1913). Șezătoarea a avut deplin succes.”⁶

Murise I.N. Roman, la 12 iulie 1931, și conducerea Comitetului „Pro Eminescu” fusese preluată de amiralul I. Bălănescu „cu totul alt temperament, cu totul altă mentalitate, compus și somptuos”.

Ziarul „Farul” de la începutul anului 1933 consemna: „Conferința profesorului Simion Mehedinți „Eminescu ca educator”, duminică, 29 ianuarie 1933, în cadrul ciclului organizat de Comitetul „Pro Eminescu” de sub președinția amiralului Bălănescu, unde poetul este înfățișat ca educator al poporului român. O idee nouă: Eminescu nu este pesimist, privit prin prisma de om al școlii.”⁷

Două luni mai târziu, în aceeași publicație: „Duminică, 26 martie 1933, a avut loc a 17-a conferință organizată de comitetul pentru ridicarea statuii lui M. Eminescu la Constanța, în sala „Regal”. Grigore Trancu Iași a ținut conferința cu titlul „Eminescu economist”, arătând că încă de acum 50 ani poetul a întrezărit viitorul și

5. Nistor Bardu. Constanțenii și Eminescu, „România de la Mare”, serie nouă, 1, nr.1, p.3.

6. „Marea noastră”, an VI, nr. 9 și 10, 8 noiembrie 1931, p. 2.

7. „Farul”, anul I, nr.2, 11 februarie 1933.

1950. Monumentul lui Eminescu

*posibilitățile de dezvoltare ale țării noastre și și-a dat întotdeauna seama de rolul covârșitor pe care marea îl joacă în viața unui popor.*⁸

În articolele lui a arătat disproporția dintre valoarea produselor noastre și aceea a mărfurilor pe care le importăm. Într-o lege pe care a înlocuit-o preconiza principiul că nimeni nu are dreptul să trăiască dacă nu dă patriei un echivalent al muncii sale personale. Problema valorificării produselor noastre l-a preocupat pe el îndeosebi. Pentru aceasta, însă se impune perfecționarea mijloacelor de transport“.

În ziarul „Farul“ din 25 aprilie 1933, Octavian Goga își intitula articolul „Pentru cei de la „Pro Eminescu“.

„L-ați ales pe Eminescu și ați fost pricepuți în alegere. Omagiul pe care i-l aduceți vă face cinste, fiindcă dovedește o înaltă înțelegere a culmilor de pe care vorbește gândirea noastră. Eminescu este și rămâne cea mai strălucită incarnație a genului românesc. Vremea de astăzi, cu toate izbânzile, ei îi aparține. A biruit crezul lui. Tot viitorul de dărmare și tot avântul de reclădire tâșnește din fulgerele lui. Prin scrisul lui Eminescu a cerut cuvânt ideii integralității naționale cu toate atributele ei logice. Oricât ar fi dispuse mințile simpliste să creadă că focul realităților scapă artistului și că înregistrarea cu precizie a necesității naționale e numai apanajul politicienilor profesioniști, adevărul e altul. Eminescu, poetul, e cel mai echilibrat creier politic al României în creștere.

De aceea ați avut o intuiție fericită când vi l-ați decretat ca paznic suprem al sufletelor voastre și l-ați turnat în bronz“.⁹

În Arhiva Primăriei Constanța, dosar 14/1931, se află o adresă către Consiliul local în care, imputându-se că persoanele și diferite

8. „Farul“, anul I, nr.9, 4 aprilie 1933.

9. „Farul“, I, nr.11, 25 aprilie 1933, p. 1

asociații sportive cer și obțin ajutoare bănești de la Primărie, Comitetul „Pro Eminescu“ propune să se încaseze 1 leu în plus la biletele de băi pentru a se putea mări fondurile necesare statuii.

În același fond arhivistic datat 15 martie 1933, Comitetul „Pro Eminescu“ insistă la Primărie să ia toate măsurile pentru ridicarea monumentului, sperând a fi dezvelit la 15 august. Atenționează Primăria că pentru soclul statuii mai trebuie 40.000 lei (fuseseră achitați sculptorului Oscar Han 400.000 lei). Se recomanda drept material brut piatra de Bașchioiu, din județul Tulcea, din care fusese făcut (în 1932) și soclul statuii lui I.N. Roman.¹⁰

Apare și oferta lui Marighetto Luigi, cioplitor în marmură, domiciliat în Constanța, str. Mircea nr.62, care vrea să furnizeze blocurile de piatră necesare la construirea soclului. Prețul care îl oferă pe metru cub este 5.000 lei, în care sens depune și o garanție de 2.000 lei. (Caietul de sarcini e scris însă pentru Alaman Comănescu, str. Scarlat Vârnav 49, care a furnizat piatra cu 80.000 lei și s-a angajat să o livreze în maximum 30 zile de la data semnării contractului).

Toate eforturile făcute pentru a fi gata acest soclu par sortite a rămâne nefinalizate. „Dobrogea Jună“ (XXIX nr.979, 18 august 1933, p. 1) sub titlul „Un album Eminescu“ aduce câteva explicații: „După cum s-a anunțat la timp inaugurarea monumentului lui Eminescu la Constanța, care urma să aibă loc marți în cadrul marilor serbări navale care au avut loc la Sf. Maria, s-a amânat pentru o dată care se va anunța șa timp.

Amânarea e motivată de faptul că se aștepta apariția unui mare album comemorativ la care vor colabora toate personalitățile culturale de marcă ale țării. E posibil ca albumul să apară în luna septembrie, când va avea loc și solemnitatea inaugurării“.

Volumul editat de Comitetul „Pro Eminescu“ numit „Omagiu la Mihai Eminescu“, apărut în „Universul“, București, anul următor, 1934, sub îngrijirea lui Valerian Petrescu, cuprinde cuvântul reginei Maria, al profesorului Nicolae Iorga, al abatelui Zavoral, precum și poezii semnate de Victor Eftimiu, Ion Drăgan. Frumoase gânduri scriu și Hortensia Papadat Bengescu, Silvia Pankhurst, Mihai Dragomirescu, Cincinat Pavelescu și alții.

Statuia realizată de Oscar Han este din bronz având dimensiunile 1,600 x 1,100 x 0,0780 metri, semnată și datată lateral cu numele autorului și anul 1932. Soclul de piatră este de 3,850 x 1,430 x 1,380 m.

După indicația autorului, variante ale statuii de la malul mării se mai află la Timișoara și Mănăstirea Putna. În anii din urmă în țară erau 35 busturi ale Poetului, din care 5 la București, 3 la Botoșani și 2 la Timișoara (apud Florica Cruceru.

10. SJCAN, fond Primăria Constanța, dosar 43/1933, f.17

1958. Mihai Eminescu la malul mării

Monumentele Litoralului).

Este momentul să consemnăm prezența la Constanța, cu acest prilej, a Sylviei Pankhurst, una dintre cele mai cunoscute figuri ale mișcării muncitorești din Anglia. Această reprezentantă a vieții publice și culturale a vremii de atunci, minunată prietenă a poporului român, a tradus împreună cu I.O. Stefanovici opera poetică a lui Eminescu.

Sylvia Pankhurst – deși solicitată de frământările majore ale vieții politice engleze, răspunde inițiativei Comitetului „Pro Eminescu”, trimite materiale pentru volumul omagial, întreține corespondență cu secretarul comitetului, Valerian Petrescu, și găsește timp să participe la dezvelirea monumentului, venind la Constanța cu copilul și soțul. Citește la inaugurare poezia „Împărat și proletar” tradusă în engleză.

Călătoria ei, împreună cu familia, pentru a aduce un vibrant omagiu memoriei marelui nostru poet capătă semnificația unui pelerinaj: „este pentru mine un moment de profundă emoție de a fi alături de dvs. cu ocazia aducerii acestui omagiu de recunoștință lui M. Eminescu... Înălțat deasupra contemporanilor săi prin genialitate, el nu a rămas departe de popor. Va continua să trăiască în cititorii săi de azi și în cei din toate timpurile”.

Despre Sylvia Pankhurst, această sufragetă și militantă politică, fanatică apărătoare a drepturilor poporului etiopian, ne-a lăsat aceste mărturii – în manuscris – dr. Arcadie Petrescu, fiul lui Valerian Petrescu, secretarul Comitetului „Pro Eminescu”.

Ziua de 15 august 1934 la Constanța a avut un fast aparte. Întâi de toate, s-au derulat sărbătorile Zilei Marinei, au fost inaugurate Gara Maritimă și Aeroportul orașului, iar seara oaspeții s-au retras pe faleză, lângă spiritul Poetului.

„Miercuri dimineată, în ziua de Sf. Maria, orașul și portul erau înfrumusețate și pavoazate așa cum se cuvine să fie un municipiu de frunte într-o așa mare zi de sărbătoare, având și cinstea de a găzdui atât de înalți oameni. Primăria, Prefectura, Curtea de Apel, Tribunalul, toate edificiile publice din port, ca și vasele comerciale și de război, au fost frumos ornamentate și decorate cu drapele. La intrare în piața Independenței, prin îngrijirea d-lui Horia P. Grigorescu, primarul municipiului, s-au construit două arcade, purtând pe frontispiciu urări de bun venit M.S. Regelui. Asemenea urări se găseau și pe pancardele din port.

Regele Carol al II-lea, împreună cu oficialitățile ce-l însoțeau, au urcat la bordul navei bază, iar P.S.S. Gherontie, episcopul Tomisului, a oficiat o slujbă de pomenire a eroilor marinari, morți în războiul cel mare”.¹¹

Cel mai amplu reportaj de la fața locului, rămas în arhiva sentimentală a jurnalisticii locale, îl datorăm ziarului „Dobrogea Jună”. Aflat în al 30-lea an de existență cotidiană, în numărul 148 din 16 august 1934 reporterul D. Stoicescu – originar din Medgidia, cu o îndelungată activitate publicistică, a prins în atentă redare toate momentele inaugurării, transcriind fidel și textul poeziei adus din Basarabia și bănuind a aparține lui Eminescu, poezie recunoscută atunci și acum.

„Inaugurarea monumentului lui Eminescu s’a desfășurat într’un careu solemn în fața unei numeroase asistențe alcătuită din elite și intelectualitatea orașului nostru.

Monumentul care este expresia unei geniale concepții artistice – operă a sculptorului Oscar Han, este așezat pe un dâmb cu iarbă în fața mării, lângă Cercul Militar.

Pe lângă reprezentanții oficialității, mai erau de față membrii comitetului „Pro Eminescu”, d-nii amiral Bălănescu, Aurel Vulpe, comandor N. Cristescu, colonel D. Petrovici, judecător Valerian Petrescu și alții, sculptorul Han, corul asociației „Cântul dela Mare”, sindicatul „Mihail Eminescu” al muncitorilor din port, cu drapel, în frunte cu d-nii C. Vâlcu, V. Covaci, Ilie Gârbea și V. Făgăraș, d. Ion Marin Sadoveanu, Const. Serionescu etc. Academia română a depus o coroană de flori naturale pe soclul monumentului.

La orele 18 și 15 minute, după sosirea Suveranului, Voievodului Mihai, Principelui Nicolae și membrilor guvernului în frunte cu G. Tătărașcu, a început solemnitatea printr-un serviciu divin oficiat de Episcopul Gherontie și

¹¹Voința Dobrogei, 19 august 1934, p.1.

clerul eparhial, căruia societatea corală „Spiru Haret” din Buzău i-a dat răspunsul.

După slujba religioasă, monumentul a fost dezvelit de suveran. În timpul acesta, sub conducerea maestrului Pinelis, corul asociației „Cântul dela Mare” a intonat „Mai am un singur dor”.

Au urmat apoi cuvântările: primul care a vorbit a fost d-l amiral Ion Bălănescu, comandantul general al Marinei, și președinte al comitetului „Pro Eminescu”.

D. dr. Anghelescu, ministru instrucțiunii publice și al artelor, Emil Ciuceanu în numele sindicatului ziariștilor, d. I. Bianu din partea Academiei române, Al. O. Teodoreanu în numele Fundațiilor Regale, d. Horia Grigorescu, primarul municipiului, și d-na Pankhurst, ziaristă engleză.

D. amiral Bălănescu a oferit Suveranului, Voevodului, Principelui Nicolae și membrilor guvernului câte un volum din placheta „Eminescu” imprimată cu această ocazie, iar d. primar Horia Grigorescu a oferit M. Sale Regelui, Voevodului și Principelui Nicolae, câte un splendid volum „Constanța pitorească”, legată frumos, în piele bleu, cu cifrul regelui încrustat în litere de aur.

Seria cuvântărilor a fost încheiată printr’un înaripat discurs al suveranului. Regele a început cuvântarea sa cu următoarele versuri:

La steaua care a răsărit / E o cale atât de lungă / Că mii de ani i-au trebuit / Luminii să ne ajungă.

Scriind aceste fraze, nu se gândea Eminescu la el, dar atâta vreme ne-a trebuit ca abea astăzi să-l cinstim așa cum trebuia prin acest minunat bronz. Loc mai frumos decât în fața albastrului infinit, în fața nesfârșitului mării, cum a fost gândul lui în fața neconținutului zbucium al mării, chinuită așa cum i-a fost viața, nu s’ar fi putut alege. Dar în aceste zile de acut materialism, în aceste zile în care tineretul se gândește mai mult să facă socoteli decât să citească poezii, monumentul acesta este bine venit pentru nația noastră. Eu, care fac parte din generația a cărei întreagă adolescență a fost îmbătată de versurile desmerdătoare ale acestui mare geniu al literaturii române, mă închin cu smerenie în fața lui. Sunt mândru că aici, în acest colț de țară, la această poartă a României s-a luat această inițiativă și s-a făcut acest gest. Aș dori ca acei care trec prin fața acestui bronz care, este smerit să immortalizeze gândul lui, inima lui, avântul lui, să știe că în viața de toate zilele mai presus de greutăți, mai presus de nevoi, va trebui să trăiască totdeauna viu „Idealismul”, chiar dacă este reprezentat prin poezie, care este un semn de înălțare sufletească, este un semn că există ceva peste micile vieți omenești (aplauze prelungite).“

Fie ca tineretul care se găsește în clipele și vârsta dragostei, trecând pe aici, să se gândească cu drag la acela care a fost cauza îmbătării lor, care

prin versurile lui le-a permis să-și ridice sufletul mai presus de toate. Aduc astăzi mulțumirile mele acelora care sunt și acelora care au plecat de lângă noi, care au luat inițiativa ridicării acestui monument. Sper că aici va rămâne veșnic far și strajă a României Mihail Eminescu.

După dezvelirea bustului lui Eminescu s-a citit o poezie inedită de M. Eminescu „Noaptea”.

Ocazionat de ziua nașterii poetului, la 15 ianuarie 1935, ziarul „Marea Noastră” (anul VIII,

M. EMINESCU

Prim Redactor al ziarului „Timpul”

Carte de vizită

nr. 29-30) transcria cuvântul reginei Maria care își închina gândul către acest poet al cărui suflet a știut să pătrundă durerea, natura și frumosul și să cuprindă tot ce e omenească. Elena Văcărescu făcea în „Întoarcere la Eminescu” elogiul marelui poet a cărei lună este „lumea lirismului înalt și adânc”, geniul lui Eminescu – menționa poeta română de limbă franceză, - și-a adăpostit lumea lui personală într-o clădire personală. Între poezia lui și limba română există așa de multe afinități încât a le despărți una de alta ar fi cu adevărat sacrilegiu. Cu același prilej, Al. Vlahuță publică poezia „Lui Eminescu”.

Ioan Drăgan în „Monumentul lui M. Eminescu” scria „Monumentul de la Constanța, dedicat lui Mihail Eminescu, așa cum și-a dorit, este poate cel mai înalt gest de recunoștință, este împlinirea unei datorii de conștiință a poporului nostru față de marele poet. Mihail Eminescu reprezintă expresia cea mai înaltă a poeziei românești, gândirea românească exprimată în voie până la cele mai pretențioase asperități ale ei”.

Statuia de pe malul mării, la Constanța, care privește în largul îndepărtat al zărilor albastre elogiază pe copilul genial și profetic, precum și pe bărbatul sacrificat pe altarul artei, pe Mihail Eminescu.

Petre Vulcan își amintea mult mai târziu despre reacția lui la moartea Poetului: ...fiind la ultimul examen de cls. a V-a liceu (la Istoria Universală) aflu din „Universul” de moartea Poetului Eminescu, fiind cu alți colegi în parcul Bibescu-Vechi, repetând materia de examen. La așa veste toți au încremenit și procurând ziarul ne-am afundat în el citind biografia poetului. „În ce mă privește, n’avam nevoie de notele biografice, căci cunoaștem personal pe Eminescu încă din 1887 și trăiam cu el în suflet, în minte și’n inimă. Flacăra geniului său ne luminase, ne încălzise, ne fermecase pe noi, prima generație,

care am trăit în imediata apropiere a acestui luceafăr blând al poeziei române. Lacrimile-mi ardeau sub gene”.

Inițial își anunță colegii că va pleca în aceeași seară la înmormântarea Maestrului, dar este sfătuit să renunțe și să nu-și amâne ultimul examen pentru toamnă, ceea ce acceptă, dar își împlinește gândul imediat după examen.

...sub umbra teiului Sfânt mi-a fost dat să citesc epitaful de pe piatra funerară și de atunci, zi cu zi, an cu an, îmi defilează prin minte frumusețile nepieritoare izvorâte din mintea

genială a acestui Maestru neîntrecut a cărui limbă ca un fagure de miere va stăpâni veacurile...¹²

„S-au scris și se vor mai scrie volume ce vor forma biblioteci asupra vieții și operelor lui Eminescu.

Să fim mândri că e al nostru și prin geniul lui existența neamului din care a făcut parte el va trăi în veșnicie”.¹³

12. „Farul” Anul II, 51, 5 iulie 1920, 31 de ani dela moartea lui Eminescu Cuvântul lui Petru Vulcan

13. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, Constanța, memoria orașului, Editura Muntenia, 1997, Constanța, p. 394-403.

Eminescu de veghe la Mangalia

La Mangalia monumentul dedicat lui Eminescu îl are ca autor pe **Patriciu Mateescu**, considerat de critici creatorul școlii românești de ceramică, trăitor de câteva decenii în America, dar cu dorurile lăsate Acasă. A câștigat, de-a lungul timpului, numeroase premii, în străinătate, a fost invitat la diferite simpozioane internaționale, și are lucrări expuse în muzee importante din lume. Mateescu a creat numeroase lucrări în SUA, dintre care unele sunt în colecții private sau expuse în spații publice, cum ar fi Parcul de Sculpturi din Hamilton, NJ, la Skidmore College, Saratoga Springs, New York, și în California la universitățile UCLA și CSUN, și spitalul Cedar Sinai. Măinile Cerești, au fost construite în mai multe variante, dintre care impozante sunt cele de 10 picioare înălțime la CSUN, în zona Los Angeles-ului. (<http://patrickmateescu.com>)

Statuia lui „Mihai Eminescu” amplasată la Mangalia în 1995 are 10 m înălțime. Mateescu a semnat și monumentul intitulat «DANUBIA» în memoria celor căzuți pentru libertate încercând să treacă Dunărea în drumul lor spre Occident, statuia «Rugă pentru România», Noua Românie, la Snagov, Dorul de Țară, Floarea Transilvaniei la Bistrița, lucrări de mari dimensiuni, cu o profundă încărcătură ideatică, dar al artistului pentru România sa natală.

Patriciu Mateescu este și fondatorul „Fundației Hamangia”, înființată în 1970 în orașul Medgidia, și care avea ca scop dezvoltarea artei ceramicii monumentale – o nouă direcție estetică, organizarea unui simpozion anual și o tabără de creație pe această temă.

În 1971, a avut loc simpozionul de ceramică cu participarea a 16 artiști, cei mai valoroși din țară. Lucrările lor au rămas pe fațada orașului.

Patriciu Mateescu a fost prezent la prima ediție a taberei naționale de ceramică de la

Medgidia și a donat municipiului, amplasată pe faleză, lucrarea „Forța pământului”.

L-am reîntâlnit în 1995 cu prilejul inaugurării statuii lui Eminescu la Mangalia. A vrut, spunea el, să dea aripi visului, să ducă spre stele creația artistică, să nemurească Poetul în spațiul etern al mării, unindu-i aripile cu Cerul.

Punând la socoteală și bustul lui Eminescu din holul Colegiului Mihai Eminescu, putem spune că avem, iată, în județul Constanța, trei reprezentări ale celui mai Român exponent al României eterne. La care să ne închinăm ca la un altar.⁹

Eminescu la Cernăuți: singur printre străini

Dorin POPESCU

Chiar dacă nu i s-ar fi tăiat capul, în noaptea de 13 spre 14 iunie 2013, la Hliboca (regiunea Cernăuți / nordul Bucovinei), înainte de a deveni statuie, încă ni se pare că am fi avut suficiente motive spre a conchide că soarta lui Eminescu la Cernăuți, printre huțuli¹, trădează drama românului exemplar.

Cei care ar putea vorbi despre o toleranță culturală a autohtonilor majoritari din nordul Bucovinei, mai ales față de valorile simbolice ale culturii române, asumate de românii din nordul Bucovinei, trebuie să se întrebuințeze serios pentru a găsi argumente de fond: statuia lui Eminescu destinată expunerii ei la Hliboca, la doar câțiva km de frontiera cu România, este decapitată de autori încă necunoscuți în noaptea cu pricina, cu numai câteva ore înainte de a fi inaugurată; statuia din Noua Suliță² a acestuia, postată la numai câțiva metri de o alta, mai glorioasă, mai generoasă în dimensiuni și aplomb, destinată soldaților ruși eliberatori, este vandalizată din vreme în vreme; de la celebra statuie a poetului din centrul orașului Cernăuți, coroanele depuse periodic de români sunt deplasate, noaptea (expresie a unei ironii fără stil, de secol 18-19), la monumentul eroului necunoscut, de sorginte simbolică rusă etc. O dată la câteva luni, vagi autori cu diplome fabricate în zone oculte descoperă secrete bine păzite, cum că Eminescu ar fi fost în fapt un mare poet ucrainean, convertit la românism prin șantaj afectiv... Numele său (pe care îl revendică drept simbol cultural absolut peste un sfert din populația regiunii Cernăuți) îl poartă, în semn de omagiu, o stradă a Cernăuțiului, subțire cât un fir de păr, mai firavă în dimensiuni decât jumătate din lungimea gardului care înconjoară acum clădirea Mitropoliei Bucovinei, în a cărei sală s-a votat, în noiembrie 2018, unirea Bucovinei cu Țara...

Oricât ați vrea să îi găsiți pe Eminescu, Blaga, Bacovia, Nichita Stănescu etc. pe pereții cabinetelor de limbă română ai școlilor românești din regiunea Cernăuți (numărul acestora scade

cu spor în fiecare an), oricâtă bunăvoință ați avea căutând cu răbdare pe acești pereți (pe care se opresc ochii dornici de cultură ai copiilor românilor nord-bucovineni, urmașii celor care au făcut Unirea din 1918) portretele de scriitori români dăruite de Guvernul României în urmă cu mai mulți ani școlilor de mai sus, truda vă va fi zadarnică. Poate veți voi să știți unde au ajuns sutele de mii de cărți, multe cu poezii de Eminescu, donate bibliotecilor românești din regiunea Cernăuți, de români de dincoace, de instituții, de biserici, de școli, de dascăli care cred încă în Cernăuți și în urma noastră românească de acolo (multe din acestea au trecut clandestin frontiera, căci cartea românească e marfă prohibită în Cernăuți)... Încă nu veți putea crede că mai puțin de 1% e carte românească în bibliotecile din Herța (raionul românesc al regiunii, din vârful creionului bont al lui Stalin, cedat în '40). Încă nu veți crede că 90% din fondul nou de carte al acestora este carte ucraineană, că 90% din fondul nou de carte este carte de istorie și că istoria despre care se crede că musai ar trebui acestor copii, într-un raion cu cca 95% etnici încă români, ar fi cea modernă și contemporană, care subliniază adânc ocupația românească în Bucovina, între 1918 și 1940 etc. O parte din copiii ce vor fi fost lipsiți, la școală, de poveștile frumoase ale culturii, în care încap deopotrivă Mihai Eminescu și Paul Valery și William Shakespeare și Lev Tolstoi și Taras Șevcenko, de lecțiile blânde și tolerante ale spiritului, au ales să îl decapiteze pe Mihai Eminescu, la el acasă, să îi vandalizeze statuile, iar în timpul liber, ziua, să glorifice presupusa și prea-mincinoasa sa ucrainitate.

Nici Ștefan cel Mare, al doilea mare român al micii galaxii în care cred românii nord-bucovineni, nu are o soartă mai bună. Nu veți găsi o statuie a acestuia în toată regiunea, un monument, o efigie, un nume pe o placă, o stradă, un nume de școală, o urmă publică... Aici, măcar, românii din Cernăuți au știut exact cum să răsplătească uitarea nevinovată a autohtonilor majoritari – păstrătorii de tradiții se adună și acum la stejarul lui Ștefan cel Mare din codrii Volocăi³, unde-i povestesc pe îndelete ce va fi ajuns astăzi și în vremea din urmă o parte a Moldovei strămoșilor strămoșilor noștri (și ai lui) etc.

3. Codrii Cosminului.

1. Regionalism folosit de etnicii români din nordul Bucovinei, uneori cu sens peiorativ, pentru etnicii ucraineni din zona muntoasă a Bucovinei.

2. Raionul omonim din regiunea Cernăuți, locuit majoritar de etnici români.

Povestea urmei românești la Cernăuți, peste care se așterne, nemilos, nu (numai) amprenta barbară a timpului, ci (și) palma grea a unor regimuri cu accente (sperăm, izolate) antiromânești și anticulturale, este o poveste care merită spusă pe îndelete.

Însă dincolo de truda nesfârșită a unora de a-l decapita pe Eminescu, în chiar capitala sa afectivă, Cernăuțiul, deopotrivă cu întreaga geografie simbolică a Cernăuțiului, care trece prin Crasna și Boian, prin Storajineț, Voloca, Herța etc, trudă care face din drama lui Eminescu una a românului absolut, singur printre străini, încă la fel de feroce e rezistența românilor noștri din Cernăuți de a-l iubi pe Eminescu. La Cernăuți, Eminescu e doar singur printre străini, nicidecum singur printre români. De aceea îi poartă numele cea mai numeroasă (poate și cea mai puternică) organizație culturală a românilor de aici. De aceea, nedezmintit, se publică și se citesc articolele sale mai abitir decât romanele de capă și spadă. De aceea românii din Cernăuți știu, spre deosebire de cei de dincoace, mai degrabă de publicistul decât de poetul Eminescu. Pentru că publicistica lui Eminescu a fost unul din balsamurile cu care s-au alinat românii (înainte și) după decapitarea statuiilor sale. Cine înțelege ori cine măcar citește publicistica lui Eminescu știe prea bine de ce.

E mai multă iubire pentru Eminescu la românii din nordul Bucovinei decât în tot restul României. Este adevărat, aici iubirea se împacă bine cu mitul, căci nimeni nu concepe să fie altfel. Uriașele procese culturale de demitizare de dincoace nu lovesc în efigia mitică a sa din mediile românești ale Cernăuțiului, nu ating straturile profunde. Românul din Cernăuți crede netulburat că încrederea în Eminescu și în Ștefan cel Mare este de ajuns pentru a potoli istoria hoată.

Am fost acolo și știu. Nu există iubire mai mare și nu există iubire mai sinceră pentru Eminescu decât în casele de români din Bucovina. În aceste case se aprind lumânări în nopțile în

care ni se ucid statuile. În aceste case se mai citește Eminescu. La serbările școlare se mai șterg cu batiste obraji de plâns când vreun glas inocent tulbură liniștea sălii cu Doina. Chiar dacă înnoirile culturii de dincoace ocolesc Bucovina, nordul ei, chiar dacă această iubire ne pare nouă, românilor de dincoace, mai rapizi în adaptarea la ritmul despărțirilor culturale, una mai degrabă arhaică și desuetă, această iubire ține în viață casele de români din Bucovina.

Prefer acest exercițiu de iubire, fie el arhaic și agrar, grimasei tâmpe a unuia care nu mai crede în nimic. A unuia care nu mai crede în Eminescu. A unuia pentru care numele lui Eminescu are vaga rezonanță a unui fundaș central din Scornicești...

Sigur că avem nevoie de demitizare, de privirea cinstită asupra a ceea ce a constituit obiectul idolatriei, exhibițiilor și fanfaronadei noastre în ultimii 80-100 de ani... Avem totodată obligația de a manageria cu tact această interogare a conștiinței noastre profunde, spre a nu prăpădi aici chiar și rădăcinile ei...

Felul în care îl iubesc pe Eminescu românii din Cernăuți face drama exemplară a acestuia cel puțin suportabilă, dacă nu pilduitoare ori ezoterică. Dacă nu am mai avea această iubire, căreia i se adaugă, încă, una și mai puternică, a românilor de peste Prut, am fi mai săraci. Am rămâne poate doar cu perlele și ineptiile copiilor noștri (de dincoace; și de dincolo) din teza semestrială de limba română.

Mai ales pentru că suntem încă în siajul etic și romantic al Centenarului Reîntregirii, avem obligația morală de a prețui năzuința întru Eminescu a românilor de dincolo mai mult decât lenea întru Eminescu⁴ în care se complac românii de dincoace.⁵

4. Sau cinstea lor demitizantă, care năruie, și ea, statui (românești) – la Chișinău și Cernăuți.

5. Eseul a fost publicat în revistele "Hyperion" (Botoșani, ianuarie 2016) și "OltArt" (Slatina, ianuarie 2016) și a fost inclus de către autor în volumul "Figuri ale textului antec", Editura Ideea Europeană, București, 2016.

Obiceiuri de pe la noi

Cu sătenii despre Domnul Eminescu

Adrian NICOLA

Bună ziua la dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Mă aflu în satul meu, copil trecut ușor spre înțelegerea buchiilor, nelipsit dintre cei mari, când un domn învățat venise spre a ne vorbi despre domnia sa. Vorbele învățatului spuneau că misia sa e una nobilă, de a-l aduce pe domnul Eminescu la sat, fiindcă acesta nu prea și-a făcut loc printre noroaiele ulițelor, copitele boilor și coarnele plugului, prin bordeie și sălașe de păstori. La auzul celor spuse, gurile știrbe ale sătenilor aduși să îl asculte au râs ca de o snoavă pe care ei nu o mai auziseră.

-Apoi, să fii domnia ta sănătos de câte ori am spus eu „Sara pe deal” acolo, sus, la munte, când chindia mă rupea de o zi și mă mâna spre alta în pustietate, doar în tovărășia oilor și a dulăilor! a zis un om din mulțime purtând pe umeri o sarică mare, ciobănească.

A sărit și o leliță înțepată, care parcă se stăpânise cu greu a lăsa pe altul să i-o ia înainte:

-Dar noi, între-ale noastre, când ne adunăm la clacă nu spunem câte cele toate de-ale domniei sale? „Lacul codrilor albaștri/ Nuferi galbeni port în plete...” sau „Pe lângă plopii fără soț”? Ce, la noi nu sunt plopi fără soț pe lângă care să nu fi trecut măcar un tânăr trist din dragoste?

-He, he! a zămbit un bărbat destul de vârstnic frecându-și barba. Pe mine mă strigă Mircea. Păi ce, e vreun prieten să nu-mi zică de când mă știu „Tu ești, Mircea?”, măcar așa, ca eu să-i răspund „Da, împărate”. Nu doar ca să se simță și el împărat, dar să vorbim și noi ca în Scrisoarea III.

Toți au râs, afară de o femeie bătrână, suptă la față, îmbrăcată în straie negre, care a tăiat cu glasul său trist veselia din sală:

-Înainte de a mă lua eu cu Gheorghe al meu - e vreme multă de-atunci - el venea seara și mă fluiera să ies la poartă, să ne vorbim și noi, ca cei tineri. Umbla după mine la arie, se prindea alături la hora satului, de parcă îl apucaseră nebuneliile iubirii. Acu... nici mie nu-mi era fără plăcere, că Gheorghe era flăcău strașnic și-i sticleau ochii ăia verzi ca otava când dă în copt, dar parcă îmi era rușine de sat și teamă să nu mă rădă lumea. Nici taica nu prea se grăbea să mă dea, spunea că îs prea mică. Cum Gheorghe al meu nu avea niciun cusur ca să-l scot ușor din cale, i-am zis așa: „Mă, tu te ții după urmele mele, da' nu mi-ai

spus și mie o poezie, cum se spune la fete. Una frumoasă, mă, să-mi intre în cap și în suflet, iar eu să nu mai uit vorbele ei cât voi trăi.” Și nu mi-a mai apărut omul meu în cale câteva zile, de îmi intrasem în griji, crezând că și-a luat gândul de la mine, necăjit că eu l-am pus pe el, un țaran, să învețe poezii. Când a venit însă, nu știa o poezie, știa mai multe și toate de domnul Eminescu. Și a început el așa, cu ochii umezi:

*„Alei mică, alei dragă
Cine vrea să ne-nțeleagă
Vază frunza cea pribeagă,
Ce-i ca viața noastră-ntreagă.
Alei dragă Veronică,
Despărțirea toate strică,
De ne-alegem cu nemică
Viața trece, frunza pică...”*

Am mai făcut eu nazuri, că așa fusesem învățată de mică, că nu este bine să-ți lași inima furată ca pe un lucru oarecare. Pe mine mă cheamă Vasilica, nu Veronica, i-am zis, și câte altele, dar când mi-a zis-o pe aceasta m-am dăruit lui, ca și când el ar fi fost acela care a născocit versurile, de nu ne-am mai despărțit:

„Să cer un semn, iubito, spre-a nu te mai uita?”

*Te-aș cere doar pe tine, dar nu mai ești a ta;
Nu florea veștejită din părul tău bălai,
Căci ultima mea rugă-i uitării să mă dai.”*

Părintele Ilarie, de fel din părțile Chișinăului, refugiat o dată cu războiul din calea prigoanei, și-a prins cu amândouă mâinile crucea de pe piept și a început a recita „De la Nistru pân' la Tisa/ Tot românul plânsu-mi-s-a”, apoi a împreunat palmele a rugă, spunând cu evlavie, așa cum îi stă bine cuiva care poartă crucea și pentru Domnul poeziei noastre:

*Crăiasă-alegându-te
Îngenunchem rugându-te,
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie*

*.....
Asupra-ne coboară,
O, Maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!*

Unul de-al lui Andronache, lăutar vechi, ce-a zis cu scripca sa și pe la fețe boierești, și-a adus și el aminte de când cânta acestora romanțele cu versurile domnului Eminescu.

-Dar nu numai acolo la mesele simandicoase, i-am cântat eu versurile dumnealui, le-am cântat și le cânt și aici, în sat, căci ele nu mai sunt de mult doar ale acelora care citesc, sunt la tot poporul, duse din gură în gură, ca doinele și baladele noastre. Ia ascultă la mine!

*„Mândro, mândro, vrei nu vrei
Un inel și doi cercei,
Dă-mi să-ți sărut ochii tăi;
De vrei rochie de mireasă
Cingătoare de mătase,
Părul să-ți încurc mă lasă...”*

-Dar ăsta nu-i versul domnului Eminescu, este un cântec de pe la noi, a sărit de la locul său o femeie mai tânără. La nunta mea l-a cântat lăutarul mai spre dimineață, când vinul cel bun prinsese a trezi unora lăcrămioarele de prin colțul ochiului și cotloanele sufletelor.

-Așa-i, că atunci se cântă cântecul, dar versurile sunt ale dumnealui.

Hei, tot așa și ceilalți: unul că în prag de primăvară, când ajunge la pădurea tristă și abia mângâiată de razele soarelui întreabă „Codrule, codruțule, ce mai faci, drăguțule? Că de când nu te-am văzut, multă vreme a trecut”, o femeie mai dusă spre partea din urmă a vieții, că ea spune în fiecare seară, „Mai am un singur dor”... Fiecare din cei de față se trezea cu câte un vers-două care îl apropia de poetul patimilor și pătimirii noastre. Numai eu, copilul dintre ei, aveam un semn de întrebare desenat pe chip: domnul Eminescu, „Luceafărul”, „Geniul pustiu”, a fost și el copil ori s-a făcut om așa, venit din ceruri să ne lumineze mintea și viața?

După ce învățatul s-a lămurit că în sat lecția despre domnul Eminescu fusese bine cunoscută decând domnia sa, poetul, încă se preumbla pe pământ, m-am dus cu întrebarea aceea pe chip la el. Iar el a căutat a mă lămuri ca un dascăl bun:

-Ia ascultă la mine, pruncule:

*„Fiind băiet păduri cutreieram
Și mă culcam ades lângă izvor,
Iar brațul drept sub cap eu mi-l puneam
S-aud cum sună apa-ncetișor...”*

Hei, cum e, a fost și Eminescu un copil ca cei crescuți în sat?

Nu am mai așteptat altă lămurire, am căutat în cărți să aflu mai multe despre copilăria domnului Eminescu. Se puneau chezași domnii Ioan Sbiera, Corneliu Botez și alții ce-au trăit pe timpurile acelea, că marele născocitor de stihuri era la fel de poznaș ca mine la anii aceia de copilărie și ca mai toți copiii. Am fost bucuros să aflu că și domnia sa mergea zile mult pe jos, poște întregi, prin codri și pe marginea lacurilor; ori că a fost prins râvnind la perele unei megieșe de la Ipotești, după ce abia îi pășise acesteia în ogradă; că de teama stafiilor cu care îl tot speriau prietenii dornici să le mai povestească, cum doar domnia sa știa, ce minuni mai citise prin cărțile acelea nemțești pe care le răsfoia cu nesaț, a dormit cu ei într-un fel de chilie în care se spânzurase un călugăr; ori de altă stafie, cu corp de cearșaf alb și cap de bostan scobit, cu lumânare aprinsă în locul miezului (unde am mai auzit noi de snoavele astea oare?!) fusese pregătită de el și prietenii lui spre a-și speria gazda; că geniul de mai târziu, ce a uimit o lume cu versurile sale, a căzut pe gheață, gata să-și rupă cele oase, de nu i-a mai trebuit niciodată lunecuş.

A făcut copilul Mihai și altele, ce nu prea erau pe plac celor mari, căci a fugit, și nu o dată, de la școală. Spunea cineva cu minte multă despre pasărea născută în colivie că aceasta ar crede că zborul celorlalte păsări, născute libere, ar fi o boală, iar domnul Eminescu se știa născut liber, așa că ținutul în colivie nu-i era deloc la îndemână firii sale de copil bucuros a vedea tot ce-l înconjoară. Dar după o asemenea supărare adusă părinților, de a fugi de la școală, a sădit în curtea casei părintești doi tei la oarecare distanță unul de celălalt, între care mai târziu și-a croit un scrânciob, spre a fi legănat de mirosul „teiului sfânt”.

E sigur că se codea a merge duminica la catedrală cu dascălii și colegii săi de școală, iar când se pornea totuși spre locul sfânt se făcea nevăzut pe drum, dar asta nu era din cauza că ar fi fost un necredincios, căci mergea în schimb destul de des la mănăstirea în care una din mătușile sale era călugăriță. Se spune că

acolo, auzită de la maica Zenaida, povestea lui Călin a rămas în capul și pe hârtia domniei sale, domnului Eminescu, ce a făcut din ea frumoasa poezie ce am citit-o și eu.

Și atunci când era copil și mai târziu, Mihai cânta frumos cântece auzite de la alții sau izvodite chiar de dânsul, ce desfătau auzul celor care îl ascultau. Nici darul acest, de a desmierda omul cu cântul, cred eu că nu este pentru oricine. Că nu poți avea suflet hain și să scoți din vârful condeiului versuri minunate, pe care să le mai pui și în cântec. Iar Mihai era un copil bun la suflet și generos tare. Spuneau cei care au trăit vremurile lui că o dată, la școală, un prieten de-al său a fost introdus după ore la o „cameră de arest” pentru relele făcute în clasă. Și era acesta flămând, singur și speriat, încât cel ce avea să devină Luceafărul poeziei românilor și-a umplut buzunarele cu covrigi și a dat ultimii bani aceluia ce avea cheia încăperii de arest, spre a-l lăsa să stea și el „arestat”, doar ca să-i ostoiască foamea și să-i alunge supărarea prietenului său.

Știind toate acestea, încerc a bănuî cât de frumoase erau întâlnirile domniei sale cu prietenul de suflet, bădia Ion Creangă, coșcogea

țăranul înțolit în straie nemțești, despre ce era vorba lor și simt de unde vine stăruința domnului Eminescu de a-l îndemna pe acesta: „Scrie, bădie loane, scrie!”. Atunci când îi asculta amintirile din copilărie, își aducea aminte de ale domniei sale, aproape aidoma cu ale copilului Nică al lui Ștefan a Petrei.

Multe s-au scris și s-au spus în lumea asta, iar domnia sa poetul a stat aplecat toată viața asupra scrierilor pline de înțelepciune și de frumusețe. Cred eu însă, oameni buni, că domniile voastre veți fi părtași cu mine în a spune că rădăcinile cele viguroase și trainice din care și-a luat seva poezia domniei sale, domnului Mihai Eminescu, vin, iaca, din vatra Ipoteștilor, locul în care a deschis ochii întâia dată, dar și din ulițele Iașilor și Cernăuților, din vibrația istorică a Blajului și chemarea albastră spre infinit a mării la Constanța, din toate locurile românești pe pe care le-a călcat cu nesațul de a cunoaștere și inima cât dulcea sa Românie, pe care a iubit-o atâta.

*Întotdeauna cu evlavie și adâncă plecăciune
în fața domniei sale, al dumneavoastră
Adrian.*

O provincie totdeauna românească

„Cestiunea anexării Dobrogei”

Ovidiu DUNĂREANU

Motto: „Dobrogea este o dependență naturală a Țării Românești, din punct de vedere istoric dreptul nostru asupra Dobrogei este incontestabil. Romană din vremea împăratului August, loc de exil al poetului Ovidiu, bizantină în urmă-trecând de la asanizi la Țara Românească, ea a rămas Țării Românești, până ne-a fost luată de turci și de nimeni altul”.

Ziua de 15 ianuarie va fi asociată totdeauna în calendarul inimilor românești cu data venirii pe lume a unui „sfânt”, a „sfântului prea curat al ghiersului românesc” – așa cum l-a numit Tudor Arghezi. Pentru că Mihai Eminescu a fost, este și va fi o valoare, o identitate cultural-spirituală fundamentală a poporului român în Univers. Poetul a iubit marea mai presus de orice, a prețuit Ținutul Mării și a rămas încântat de Constanța, pe care a vizitat-o în vara anului 1882. Și tot el ni s-a destăinuit impresionant: „Mai am un singur dor:/În liniștea serii/Să mă lăsați să mor/La marginea mării; (...) Luceferi ce răsar/Din umbra de cetini,/Fiindu-mi prieteni/O să-mi zâmbească iar./Va geme de patemi/Al mării aspru cânt.../Ci

eu voi fi pământ/În singurătate-mi.”

Despre opera lui s-au scris biblioteci întregi. De peste un secol și jumătate, generații de români i-au studiat creația și viața cu credință și încântare, ca pe o inconfundabilă și desăvârșită religie. Cercetarea poeziei, prozei și biografiei eminesciene a fost dublată de o asiduă studiere a publicisticii sale. Asupra unui comentariu al marelui poet, legat de pământul românesc dintre Dunăre și Marea Neagră, se cuvine să ne oprim mai îndeaproape, acum la ceas aniversar.

Neîntrecut și curajos analist al vieții politice românești și europene contemporane lui, cunoscător al Tratatului de la Paris(1856) cât și al celui de la Berlin(1878), posesor al unor teme inice cunoștințe de istorie națională și universală, gazetarul strălucit, incisiv și plin de vervă – Mihai Eminescu – face în ziarul Timpul ample și lămuritoare referiri la Dobrogea. Articolul „Anexarea Dobrogei”, publicat în numărul din 19 august 1878 – (Vezi: Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei de Stoica Lascu, Constanța, 1998, p.75-78) – este edificator în acest sens. Conținutul consistent și demonstrația sa trainică,

1878. Harta Peninsulei Balcanice

obiectivitatea și echilibrul punctelor de vedere ale autorului în susținerea dreptului nostru istoric asupra acestui teritoriu, care a aparținut marilor regi geto-daci și voievozi români, fac din acest material publicistic unul de referință și de rezonanță pentru acele vremuri imediate terminării Războiului de Independență. Dar, să-l lăsăm în continuare pe jurnalistul Eminescu să-și expună argumentele privind reintegrarea Dobrogei între hotarele patriei mamă:

„...Basarabia ni se dăduse pentru a ne indica rolul nostru la gurile Dunării și ținerea acelei fâșii de pământ era pentru noi o misiune europeană. Aceeași Europă care ne-a redat-o a găsit de cuviință să ne-o reia și ne-a oferit Dobrogea, reînnoind un mandat dat pe tăcute prin Tratatul de la Paris, mandat adecă de-a păzi libertatea celei mai importante artere a negoțului răsăritean, nu atât prin puterea noastră proprie, pre cât prin lipsa de amestec a unei puteri mari, oricare ar fi aceea, a cărei preponderență ar deveni hotărâtoare prin posesiunea exclusivă a gurilor Dunării. Meniți a fi proprietarii unui bun asupra căruia toate puterile mari vor să aibă servitutea liberei întrebuițări, slăbiciunea noastră e o garanție; pe când o putere mare în locul nostru, legată chiar prin tratate juruite, ar ști cu vremea să dispună în mod discreționar de un bun atât de prețios pentru toți sau cel puțin ar ține legați pe mulți și i-ar paraliza în acțiunea lor politică prin gingășia unei libertăți de navigație garantată numai prin șiruri negre pe hârtie albă. Deosebirea între noi și dispuitorii Europei e că ei ne iau o provincie și ne dau alta, privind lucrul în sine ca foarte indiferent, pe când noi simțim cu vioiciune că ni se rupe o bucată din patria noastră

străveche, lucru ce nu se poate compensa nici pe ani, nici pe drepturi nouă, nici prin cesiuni de teritoriu.”(...)

„Într-alt număr al Timpului am anticipat cestiunea de principiu ca și când ar fi fost hotărâtă deja, pentru că știrea, adusă de bine informata Corespondență politică, cum că guvernul nostru umblă să precupețească de pe acum pământul Dobrogei, ne indignase. Același principiu moral care ne dictase respect pentru averea privată din Dobrogea ne dictează și șirurile acestea, cari ating modul politic al luării în posesiune. A face ce fac toți, adecă a lua și stăpâni cu baioneta, e lucru ușor; a păstra însă acest Orient în miniatură, cu tot amestecul său de popoară, a dovedi că suntem destul de drepti și destul de cumpătați ca să ținem în echilibru și în bună pace elementele cele mai diverse este o artă, este adevărată politică pe lângă care politica forței brute e o jucărie.

Dar, înainte de a hotărî definitiv datoriile ce ni le impune nouă în special anexarea Dobrogei, ne abatem puțin pentru a arăta dreptul nostru la acesta. Dreptul nostru este istoric. Dacă împrejurările sunt de natură a-l sprijini, cu atât mai bine; însă, în orice caz, fără acest sprijin, ar fi un drept nud, de a cărui întrebuițare ar trebui să ne ferim.” (...)

„Urmași ai dacilor și romanilor și cei din urmă posesori ai Dobrogei înaintea cuceririi prin Mahomed I, dreptul nostru istoric este întemeiat; dar sprijinul cel mai bun al acestui drept sunt împrejurările chiar(...)”

„Dar dacă dreptul nostru istoric și împrejurările sunt îndestul de puternice față cu Bulgaria și cu alte puteri, lucrul nu stă tot astfel

față cu chiar populația Dobrogei. În privința acesteia maxima jus posterius derogat priori e-n vigoare. Locuitorii Dobrogei sunt adevărații proprietari ai ei și dreptul nostru istoric alături cu posesiunea lor de fapt se poate compara cu un hrisov vechi domnesc alături cu proprietatea reală, mai ales când n-a fost acest drept istoric cauza intrării noastre în război, mai ales când am declarat că nu trecem Dunărea ca să cucerim.

Afară de Delta Dunării și insulele, care sunt incontestabil ale noastre, căci ne-au fost hărăzite

prin Tratatul de la Paris și se țin de noi prin chiar natura teritoriului, apoi, fiind nelocuite, nu ne impun datoria de-a ține seama de voința legitimă a altuia, celălalt teritoriu al Dobrogei îl primim într-adevăr, dar numai c-un titlu veritabil de drept, cu consimțământul populațiilor.

Cum se vor întreba populațiile, prin plebiscit sau pe altă cale, e o cestiune de detaliu. În orice caz, n-ar fi o cestiune de dominare ci de conviețuire, căci nu e vorba de cucerire, ci de uniune.”(...)

Din Basarabia soră

Atunci când l-am descoperit pe Eminescu...

Silvia GROSSU

Igor GROSU: Cântecul „Somnoroase păsărele”, care adormea, la radio, după „Povestea de seară” o Basarabie întreagă de copii, ne-a apropiat de Eminescu, mult îndepărtat de noi, pe atunci, fără ca să-l cunoaștem, de fapt.

În satul nostru Cobâlca, de la Strășeni, învățătorii de la școală și medicii nu arareori se adunau împreună la o agapă de suflet, unde se juca șah, se cinstea un pahar cu vin, dar se mai și cânta. Evident, cântece dragi lor, cunoscute și interpretate de toată lumea, dar și unele mai puțin cântate. Se întâmpla ca această lume aleasă să se adune și în casa părinților mei.

Doamne, câte sentimente de admirație mi se trezeau, auzind din gurile oamenilor simpli, pe care îi întâlneam mergând pe ulițele satului, extraordinare melodii, cântate în cor, pe voci cu diferite ocazii sau la concursuri. Acasă îi azeam pe părinții mei și pe prietenii lor, care cântau sub conducerea unui dirijor fără baghetă – tatăl meu. El îi aranja într-un cadru de cor deosebit – câte trei-patru voci suprapuse, împletindu-se armonios. Mie îmi plăcea mult să ascult romanele preferate de tata: „Știi tu?...”, „Iubesc femeia” și altele.

Nu știam de ce toată lumea ofta, cântând: „Vezi, rândunelele se duc...”, „Pe lângă plopul fără soț”. Mai târziu am aflat că de vină era Eminescu, care prin puterea versului său topea inimi. Și m-am îndrăgostit de el și de poezia lui, precum s-au îndrăgostit cândva părinții mei.

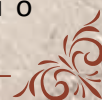
Silvia GROSSU:

Atunci când l-am descoperit pe Eminescu nu știam că este el. Eram prea mică pentru așa lucruri mari. Nici nu mergeam la școală. Nu auzisem de Eminescu. Și chiar dacă aș fi auzit,

numele lui nu mi-ar fi spus ceva. Și totuși, l-am cunoscut atunci...

Dar iată cum a început povestea. La noi în sat, iernile, mai în toate casele se țesea: rumbe, păretare, țolișoare, lăicere ș.a.m.d. În casa noastră se țeseau covoare. La război mare. Adevărate scoarțe basarabene, după izvoade, pe care, în serile lungi de iarnă, le copiam pe hârtie milimetrică de pe modele obținute cu greu de prin alte sate. Cu flori ochioase pe mijloc, cu culbeci pe margini, cu figuri de cucoane sau cu alte diverse uzoare. Apoi mama și tata urzeau covorul, pe care urma să așternem bătătura. Ne jucam cu culorile și firele pe o pânză cu o

suprafață imensă – 3.50 m pe 2.20 m. Țeseam toți: mari și mici, fete și băieți, părinții și copiii – toți la un loc.

Dar, la începuturi, pe când eu eram micuță, ceilalți frați și surori erau în fașe sau încă nu se născuseră, iar tata fiind mecanizator era foarte prins cu muncile câmpului, mama era ajutată de vecine, cumetre sau neveste tinere, care veneau la țesut cu ziua. Și cum pânza se ridica cu greu, iar ziua de lucru era mare, femeile (de regulă, trei așezate pe aceeași laviță) povesteau istorii, depănau amintiri, cântau melodii peste melodii, râdeau, oftau, lăcrimau, astfel îndemnându-se una pe alta și sporind mai ușor pânza. Mi-era tare dragă sporovăiala aceasta, deși puțin ce înțelegeam din „childurile” lor. Deprindeam unele expresii, uneori și secvențe de cântece.

Ceea ce mă lăsa fără chef de joacă era însă melodia tânguioasă „O mamă, dulce mamă”, pe care maică-mea o cânta deseori, deoarece se simțea străină în satul în care se măritase. Fetele sau nevestele au deprins-o repede, apoi și tata a îndrăgit-o, așa încât în casa noastră ea răsuna destul de des – la șezători, la țesut covoare, dar și duminicile sau în zilele de sărbătoare, când veneau fetele mari pe la noi să le mai povestească mama de-ale căsniciei și gospodăriei. Melodia era tristă, precum versurile. Mama o cunoștea din tinerețe, se cânta la seratele și șezătorile din satul său natal. Tot așa cum se cânta și „Deasupra casei mele o pasăre zbura”, „O seară la Constanța” și alte melodii și romanețe din perioada interbelică, uitate să fie interzise de autorități, din ignoranță și lipsă de cultură.

Au trecut anii, am mers la școală și prin clasa a patra, profesoara de limba maternă ne-a povestit despre creația poetului Mihai Eminescu, ne-a dat să învățăm pe de rost „Ce te legeni, codrule?” și ne-a îndemnat să mergem la bibliotecă să citim și alte poezii de Eminescu. Asta am și făcut imediat ce am încheiat lecțiile. Mare mi-a fost mirarea

când am dat de poezia „O mamă, dulce mamă”. Am alergat acasă într-un suflet să-i arăt și mamei descoperirea. Ea citi în șoaptă, tot mai mirată că erau exact acele cuvinte triste înșirate unul lângă altul ca în melodia ei:

*O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.*

„la uite-te, minune! Da eu credeam că-i un cântec popular!” – bătu ea din palme de uimire.

Dar chiar era popular. Drept că acum nu-l prea aud. Nici la radio, nici la televizor. Nici în internet n-am dat de varianta aceea, populară. Da aman de trist și tunguitor îl cântau la noi în sat...

IATA SI POEZIA:

O, mamă...

*O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.
Când voi muri, iubito, la creștet să nu-mi plângi;
Din teiul sfânt și dulce o ramură să frângi,
La capul meu cu grijă tu ramura s-o-ngropi,
Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
Simți-o-voi odată umbrind mormântul meu...
Mereu va crește umbra-i, eu voi dormi mereu.
Iar dacă împreună va fi ca să murim,
Să nu ne ducă-n triste zidiri de țințirim,
Mormântul să ni-l sape la margine de râu,
Ne pună-n încăperea aceluiași sicriu;
De-a pururea aproape vei fi de sânul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.*

„Noi vorbim și noi scriem în România, limba lui Eminescu”

Aurelia LĂPUȘAN

Horia Roman, născut la Constanța în 10 decembrie 1910 a fost cel mai mic fiu al lui Ioan N. Roman, ziarist și poet, om politic și animator al vieții culturale tomitane.

Horia Roman a urmat cariera literară și jurnalistică a tatălui său, cu mai mult succes în Italia decât acasă. A făcut primii ani de școală în Constanța, la "Mircea", apoi la Liceul Sf. Sava din București, avându-l coleg printre alții pe Eugen Ionescu, după cum arată o fotografie de grup. A absolvit Facultatea de drept din București, dar nu a profesat. A lucrat în redacția ziarelor Adevărul (unde tatăl său fusese prim-redactor) și Dimineața, a scris pentru revistele Stânga și Cuvântul liber, la care a fost secretar general de redacție (1932-1936), pentru ca mai apoi, timp de 5 ani (1937-1942), să fie angajat la ziarul Timpul, sub direcția lui Grigore Gafencu. În paralel, Horia Roman are frecvente colaborări și în diverse publicații dobrogene: Dacia, Dobrogea Jună, Revista dobrogeană. În 1942 este trimis corespondent al Agenției naționale de știri RADOR la Roma, iar legația României îl acreditează ca atașat de presă pe lângă Sfântul Scaun. În 1946 se stabilește definitiv în Italia. Casa Roman din Via Santa Aurelia din Roma, unde a locuit întreține o atmosferă pur românească. În acest spațiu de intimitate culturală veneau deseori Picasso, Fellini, Andre Malraux, Eugenio Montale, Eugen Ionescu, Mircea Eliade. Duce o activitate jurnalistică intensă, întreține legături strânse cu românii din exil, nu numai din Italia, ci și din Franța, Germania și Spania.

A devenit redactor al Bulletin européen, editat de Iosif Constantin Drăgan la Roma, membru al Mișcării Române pentru Unitatea Europei, înființată și finanțată de același om de afaceri la 5 noiembrie 1949. În urma unui conflict cu I.C. Drăgan, s-a transferat în funcția de corespondent al postului de radio Europa Liberă la Roma. În 1969 a publicat volumul memorialistic Cenușa visărilor noastre. A încetat din viață în 1982, în sanatoriul Sanatrix de la Roma”.

La Roma, Iosif Constantin Drăgan creează o agenție de presă și radio numită Europa S.R.L., care începe să editeze începând din 15 martie 1950, publicația Bulletin européen, tribună liberă a europenismului, cu apariție lunară, mai întâi în franceză apoi și în italiană. Revista, de mare

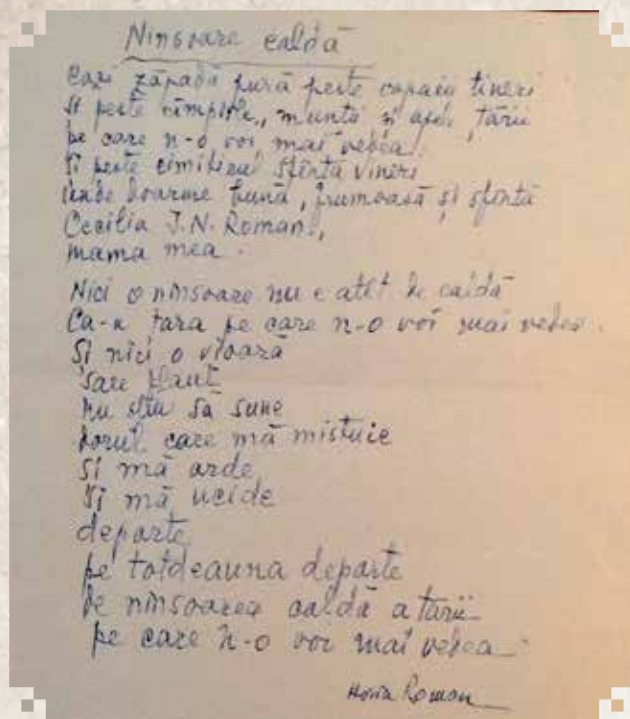

Horia Roman

audiență și interes politic, a fost promotoarea Europei unite, în care erau incluse și țările din Europa centrală și de est. Distribuită gratuit, în diferite țări europene, într-un tiraj de câteva mii de exemplare (până la 15.000 de exemplare pe lună).

Printre autorii articolelor apărute în Bulletin européen, în cele aproape șase decenii de activitate neîntreruptă a acestui periodic se numără: Konrad Adenauer, Giulio Andreotti, Boutros Boutros-Ghali, Willy Brandt, Hillary Clinton, Valéry Giscard d'Estaing, Alcide De Gasperi, Otto de Habsburg, Mircea Eliade (s.n.), Carlo Jean, Georges Kallay, Helmut Kohl, Antonio Martino, Federico Mayor, Eugenio Montale, Robert Schuman, Helmut Schmidt, Carlo Sforza, Javier Solana, Paul-Henri Spaak și mulți alții.

Prin bunăvoința trei Francesca Isnardi de la biroul de presă al Fundației Europene Dragan am primit, la cerere, colecția revistei Bulletin européen din perioada 1950-1970.

Manuscris. Poezie de Horia Roman

Horia Roman a scris mult pentru Bulletin européen. Articolele lui erau eminamente lacrimi pe fața României desfigurată de cizma sovietică. Pledoariile lui erau pentru drepturile românilor (Les Droits de l'Homme en Roumanie et en Hongrie, ianuarie 1950), pentru cauza bisericii dezmembrată și cu marii prelați în pușcării (La persécution de l'Eglise en Roumanie, februarie 1950), Les Roumains et l'idée européenne, martie 1950, Eminescu, august/septembrie 1964, Une seule frontière compte: la frontière européenne, august/septembrie 1965, La conspiration du silence, februarie 1966, L'inadmissible bonne foi, martie/aprilie 1966, Les Monts Oural, decembrie 1965, Les dernières vacances, iulie 1966, Vingt-sept siècles immortels, februarie 1967, Mircea Eliade: un cœur jeune, august/septembrie 1967, La Fondation Européenne Dragă în Espagne iulie 1968, Marcel Proust et les Roumains, noiembrie 1971 ș.a.

Fiecare din temele dezbătute în revistă de Horia Roman, în decursul celor două decenii de activitate, sunt străbătute de un strigăt de disperare față de țară, iar personalitățile românești prezentate sunt integrate prin operă în valorile europene.

În România secătuită de război, de înrobitorile despăgubiri materiale plătite către URSS se mai construia și un jalnic canal Dunăre Marea Neagră. Articolul "Dobroudja, dernière Cendrillon..." a fost mai întâi prezentat la Radio Roma de către Horia Roman, în replică la un articol din „Pravda” și reluat de Bulletin européen. Reproducerea câtorva pasaje din

amplul comentariu se impune:

„Dobrogea este teritoriu român care se întinde între brațul Dunării, Chilia la sud de Basarabia până la satul Ecrene care marchează vechea frontieră româno-bulgară. Este o regiune pentru care rușii de la sosirea lor în august 1944 au arătat un interes particular. Situația strategică importantă judecând portul Constanța a provocat ocuparea militară a provinciei și pentru motive de securitate rusificarea sa a presupus transportul populației rezidente de la Nistru într-o regiune care în cursul întregii sale istorii nu a cunoscut niciodată mijloace de infiltrare rusă. În același timp, o mare parte a populației române a Dobrogei a fost deportată în Rusia.

Dintr-o zi în alta zeci de mii de familii au dispărut. Recentele comunicații – dificil de controlat – semnalează formarea unor colonii române la Norisk, la Igarsk, în Turabansk, și câmpurile de muncă forțată din bazinul fluviului lenisei. În fine, sunt trei ani și astăzi din inițiativă sovietică a început în Dobrogea construirea unui gigant canal destinat să unească Dunărea cu Marea Neagră. Munca este efectuată în condiții umilitoare, inumane. A munci la construcția acestui canal echivalează cu o condamnare la moarte. Un mare număr de intelectuali români au fost adunați în cartierul de la Cernavoda și cei mai mulți dintre ei nu pot rezista regimului insuportabil la care sunt supuși. Este acesta mijlocul prin care rușii au putut lichida clasa intelectualității române care le-a opus o puternică rezistență spirituală, căci alții decât corifeii Kremlinului nu se acceptă să fie/.../ Este evident că problema Dobrogei din punct de vedere politic și social este o problemă română și devine una europeană. Este evident că nu se mai pot ține ochii închiși și trebuie formulat un protest vehement contra a ceea ce rușii fac astăzi în inima Europei. Nu poate să pară aceste semnalări o problemă de sentimentalism regional. În realitate, problema pe care noi am vrut să o abordăm ne privește pe toți căci pericolul colectivizării asiatice amenință Europa întreagă dacă nu chiar toate cele cinci continente. Noi am semnalat cazul Dobrogei - un pământ în întregime impregnat de civilizația lumii latine pentru că noi am văzut acolo toată dramatica desfășurare a unui eșantion de metode folosite de ruși pentru a marca lumea instaurată la Kremlin și a falsifica istoria.”

Un articol din Bulletin européen ediția din august-septembrie 1964, semnat Horia Roman poartă ca titlu doar un nume: **Eminescu**.

La acea dată românii exilați în Italia comemorau 75 de ani de la moartea poetului.

„România și cu ea toată cultura occidentală comemorează a 75-a comemorare de la moartea poetului Mihail Eminescu. Este un eveniment de

mare rezonanță, căci în adevăr, niciun alt popor nu poate spune ca poporul român cu această ocazie că este dator unui singur om pentru formația sa spirituală.

Există totdeauna în istorie epoci dominate de o personalitate, există școli artistice sau literare unde câțiva reprezentanți de prim rang au marcat momentele culminante și în fruntea cărora se găsesc un lider care se poate numi Michelangelo sau Shakespeare.

Noi vorbim și noi scriem în România, limba lui Eminescu.

Noi gândim și interpretăm lumea cum pe noi ne-a învățat Eminescu.

Eminescu este român cum sunt Carpații și Nistrul și tot ce este românesc pe pământ.

Apariția sa a fost un fenomen atât de complex încât nu poate fi încadrat într-un sector izolat. Poezie, proză, istorie, filosofie, jurnalism peste care se așează geniul lui Eminescu, exprimat în scrierile sale, în care găsim frumuseți nebănuite, interpretări istorice la care nici unul înaintea sa nu se gândise: a descoperit marile directive sociale ale epocii sale, o epocă de febrilă căutare a unității și a idealului național românesc."

Și continua Horia Roman, străbătut de un real și profund patriotism: "Astăzi cine caută să nege sau să demoleze tot ceea ce a creat Eminescu împreună cu predecesorii și urmașii lui ?

Rebeliunea actuală de la București împotriva regimului de la Moscova nu trebuie să fie privită numai ca un eveniment economic. Este strigătul disperat lansat de un popor întreg, care, de douăzeci de ani este depozat sistematic de tot ceea ce crează pe plan economic și moral.

Pe data de 7 aprilie 1878 Eminescu scria în mod profetic :

"Chiar dacă rușii ar traversa într-o zi Dunărea și Carpații, chiar dacă ar invada Adrianopolul și bătrâna Roma, semănând cenușă și cadavre în toată Europa, din milioanele lor de suflete nu va ieși niciodată nici un Rafael, nici un Beethoven, nici un Kant.

E tocmai lipsa acestui soi de oameni dotați cu

E M I N E S C U

La Roumanie, et avec elle toute la culture occidentale, commémore le 75ème anniversaire de la mort du poète Mihail Eminescu. C'est un événement de grande résonance car, en vérité, nul autre peuple ne peut dire, comme le peuple roumain en cette occasion, qu'il est débiteur à un seul homme de sa formation spirituelle.

Il y a toujours eu, dans l'histoire, des époques dominées par une personnalité, il y a eu des écoles artistiques ou littéraires où quelques représentants, de premier plan, ont marqué des moments culminants, et à la tête desquelles se trouvait un guide qui pouvait s'appeler Michel-Ange ou Shakespeare. Ces hommes étaient les fils d'une contrée, d'un pays qui déjà, des centaines d'années auparavant, avaient donné ses fruits et leur présence révolutionnaire était en quelque sorte la conséquence logique de circonstances favorables à leur apparition.

Mihail Eminescu, toutefois, n'a pas bouleversé une histoire littéraire (qui pratiquement n'existait pas) ni n'a révolutionné une langue (qui oscillait encore entre des formes incertaines et mal fixées). Il a créé une poésie — la première poésie roumaine de valeur universelle — et il a forgé l'expression écrite et parlée définitive du génie de cette nation latine.

Contrairement aux autres peuples du monde, les Roumains peuvent dire qu'ils doivent leur formation spirituelle à un seul homme: Eminescu.

Cette circonstance exceptionnelle a amené le phénomène de l'eminescisme qui exerce encore aujourd'hui une influence persistante.

Nous parlons et nous écrivons, en Roumanie, la langue d'Eminescu.

Nous pensons et interprétons le monde comme nous l'a enseigné Eminescu.

Eminescu est roumain comme le sont les Carpathes et le Nistru et tout ce qui est roumain sur la terre.

Son apparition a été un phénomène si complexe qu'elle ne peut pas être encadrée dans un secteur isolé. Poésie, prose, histoire, philosophie, journalisme, partout où le génie d'Eminescu s'exprime par ses écrits, nous trouvons des beautés insoupçonnées, des interprétations historiques auxquelles nul avant lui n'avait pensé; on découvre les grandes directives sociales de son époque, une époque de fébrile recherche de l'unité et de l'idéal national roumain.

Qui donc cherche aujourd'hui à nier ou démolir tout ce qu'ont créé Eminescu, ses prédécesseurs et ses continuateurs?

La rébellion actuelle de Bucarest contre le régime de Moscou ne doit pas être envisagée uniquement comme un événement économique. C'est le cri de désespoir qui lance un peuple qui, depuis vingt ans exactement, est dépouillé systématiquement de tout ce qu'il possède sur le plan économique et moral.

Le 7 avril 1878, Eminescu écrivait de façon prophétique:

«...Même si les Russes franchissaient un jour le Danube et les Carpathes, même s'ils ennohissaient Andrinople et la vieille Rome et semaient cendres et cadavres par toute l'Europe, jamais ne sortiraient de leurs millions d'hommes, ni un Raphaël, ni un Beethoven, ni un Kant. C'est justement le manque d'hommes de cette sorte, dotés d'une grande sagesse et d'une profonde sensibilité, de tous les dons qui ennobissent l'humanité, qui est la cause de ce vide spirituel qui cherche des compensations dans les gloires militaires et les conquêtes. Depuis longtemps, mais surtout depuis 150 ans, la soif de conquête russe a pour objectif les pays de l'Europe orientale... »

Une vue prophétique qui date d'il y a soixante-dix ans...

H. Roman

Pagina din publicația Bulletin européen

o mare înțelepciune și o sensibilitate profundă, dotați cu tot ceea ce înobilează umanitatea, lipsa lor reprezintă sursa unui vid spiritual care caută compensații în gloria victoriilor militare. De mult timp, și mai ales de 150 de ani, setea rusească de cucerire are ca obiectiv țările Europei orientale ».

Iată o viziune profetică care datează de acum 70 de ani..."

Cu mențiunea că articolul lui Horia Roman se adresa momentului, adică omagierea a șapte decenii de la moartea Poetului.

Scrisoare de dor

Dragă Mihai,

Laurențiu DESPINA

Voiam de mult să-ți scriu. Acum am zis că trebuie nepărat să o fac și pentru că, miercuri, pe 15, se împlinesc 170 de ani de la nașterea ta. Dar să știi că, și așa, apropo de vârstă, eu nu te văd ca pe un bătrân aproape matusalemic, obosit de viață și de curiozitatea oamenilor de a-l descoperi, de a-l privi ca pe un extraterestru. Chiar dacă, sunt de acord, ești un geniu.

Pentru mine ai rămas la fel, tânărul acela cu fruntea înaltă, cu părul în vânt, ochi iscoditori și figura luminată de o dragoste mare. Într-un fel, aș spune că de la tine am învățat să mă îndrăgostesc. Cred că pentru mulți dintre cei care te-au citit ai fost un profesor bun. Nu-mi pare rău, e atât de frumos! ...Te-am regăsit în fiecare iubire, frunză, tei, în fiecare stea, alee și felinar aprins, în fiecare pagină de carte pe unde au trecut urmele de tuș ale pașilor tăi. Și sunt atât de multe în întreaga lume, pentru că, nu cred că mai știi, dar ești universal. Ești un bun al umanității, nu doar al nostru, al românilor. Și e ceva normal. Ai atins în zborul tău multe suflete sensibile și ai produs visare, ai presărat dragoste fără să-ți pese că te risipești și ai fost în fiecare vers un lcar care a ars neînțeleș, iar apoi a renăscut pentru a arde solar și mai mult.

"Și să las lopețile să-mi scape...", Doamne, ce a fost în capul tău când ai scris asta? Poate părea ciudat pentru unii că am ales acest vers, dar pentru mine a însemnat totul. Atunci, când am citit prima oară, mi s-a părut că te văd și te aud. Am recitat cu o voluptate greu de înțeleș chiar și pentru mine și ți-am zâmbit. Eram acolo,

lângă lacul cel albastru. Te-am și strigat, dar nu m-ai auzit. Știam că nu ai cum să mă auzi, dar trebuia să te strig. Pluteai. Așa am simțit.

Am mai fost în preajma ta de multe ori, dar tu erai doar vânt prin freza unor plopi fără soț, undeva departe, chiar dacă, spre exemplu, odată, ți-am îmbrățișat teiul și mi-am lăsat palmele pe scoarța lui, ca să ne întâlnim cumva dacă vei mai trece pe acolo.

În tot acest timp am continuat să te citesc, ca formă de întâlnire cu un geniu care m-a primit în casa lui deși, repet, el nu era acasă. Mi-e dor de tine, nu doar de cel dintre coperti, ori de la orele de limba română, mi-e dor de omul care, în felul lui, a creat o lume. Tu erai cu Timpul și astfel, până la a clădi o lume, nu a mai fost decât un pas. Biciuit de neliniști, nestatornic, un iubitor neiubit pe de-a-ntregul, profund acum și risipit în visare câteva clipe mai târziu, ai creat un univers spre care, copii și oameni mari, fugim pentru a ne stinge setea de melancolie. Dar, până la steaua ta e-o cale atât de lungă și doar caleștile grăbite trase de dor și de visare ne mai pot duce la izvorul cuvintelor tale.

Tu ne-atingi cu slova de parcă am fi cu toții în mansarda ta ticsită de cărți, de gânduri și idei și ne chemi la binecuvântare.

Pe masa îngustă de la geam te așteaptă lampa aprinsă, câteva coli și pana coborâtă în cerneală, gata s-o-nhami la vers și apoi să zboare pe drumul nopții.

Acolo, sus, stelele își păzesc Luceafărul.

Eminescu și folclorul mitologic

Ana-Maria ȘTEFAN

Folclorul mitologic reprezintă cea mai veche literatură a poporului nostru, un ansamblu de creații despre ființe, lucruri și acțiuni supranaturale. Ne putem mândri cu foarte multe opere literare ce conțin elemente folclorico-mitologice create de autori români. Foarte mulți autori s-au aplecat asupra folclorului ca sursă de inspirație pentru operele sale: Ioan Slavici, Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Ion Creangă, Vasile Voiculescu.

Cuvântul vechi și rar, arhaic sau regional, își dobândește în proză ca și în poezia lui Voiculescu un loc al său, de neclintit ca în scrisul niciunui alt literat român. În operele lui Vasile Voiculescu satul este detaliat cu precizia unui etnograf nu cu imaginația unui scriitor. Un alt scriitor important care s-a aplecat asupra folclorului ca sursă de inspirație pentru operele sale, este Ioan Slavici. Concepția despre artă a lui Slavici potrivit căreia literatura cultă trebuia să pornească de la creația populară, stă și la baza activității sale literare și înainte de a fi nuvelist și romancier, el este autor de povești. Slavici vine dintr-o regiune cu puternice tradiții folclorice. Pentru că suntem în luna ianuarie în care sărbătorim Ziua Culturii Naționale chiar de ziua în care s-a născut Mihai Eminescu, ne vom axa pe elementele de inspirație ale operei sale, făcând o paralelă cu operele altor autori în ceea ce privește folclorul ca sursă de inspirație. Opera lui Mihai Eminescu este presărată cu elemente folclorice.

Deși amândoi se orientează spre folclor, deosebiriile dintre Slavici și Mihai Eminescu sunt foarte mari. Când Eminescu publică în *Convorbiri literare*, (în noiembrie 1870), basmul *Făt-Frumos din lacrimă*, căreia îi spune însă „poveste”, Slavici găsi că era rău scris. Eminescu ar fi replicat: „Scrie tu alta mai bine”(Ioan Slavici, *Amintiri*, Editura Minerva, București, 1983). Deosebiriile ieșeau din modul în care înțelesese Eminescu „să culeagă” basmul. Poetul îl investi cu toate însușirile prozei sale, pe când Slavici era pentru transpunerea mai fidelă a creației populare, dar lasă și celui care transpune oarecare libertate. Slavici publică basmul „Zâna zorilor” (1870), căruia îi zice ca și Eminescu, „poveste”. „Ține însă să informeze de la cine a auzit basmul, și spre a fi cât mai în spiritul zonei etnografice de unde culege basmul, reține și cuvinte și expresii cu circulație restrânsă. Explică însă în note sensul lor și insistă chiar asupra unor procedee artistice întâlnite în narațiunile populare”.(George Călinescu, *Istoria Literaturii Române*, de la origini până în prezent,

ediția a II a, revăzută și adăugată, Editura Minerva, București 1982).

Slavici respectă tipologia din creația populară, dar aduce schimbări în onomastică, și eroii se numesc – Floarea, Costan, Petre (Zâna Zorilor), ori Ana, Stana, Lăptița (Doi feți cu stea în frunte). „Făt-Frumos în unele povești ale lui Slavici poartă straie țărănești, doarme pe prispă, iar eroina Ileana Cosânzeana, are cămașă cu alțițe. Amănuntele de acest fel conferă eroilor o existență apropiată de cea a unor personaje de nuvelă”. (Dumitru Vatamaniuc, Ioan Slavici-Opere, Editura pentru literatură, București, 1967).

Pe de altă parte, reconstituind mitologii în spiritul tradițiilor populare, folosind structurile literaturii folclorice de la doină la basm, Mihai Eminescu a dat limbii române unitate deplină într-o genială sinteză de lexic, morfologie, sintaxă, îmbogățind-o, mlădiind-o conferindu-i armonii sonore până la epuizare, parcă a resurselor ei. Tendința lui Eminescu nu este aceea a izolării omului de univers dimpotrivă, conform mitologiei populare poetul va integra omul naturii și spațiilor ei cosmice. Suferind influențe populare sau culte exercitate izolat sau împreună, pornind de la numeroase și variate mituri care leagă viața și soarta omului de astre, poetul se referea la relațiile siderale cu umanitatea, sub diferite forme în mai toate epocile creației sale. Participarea astrală este vie în creațiile de factură populară, cum ar fi „Doină de întristare”: „Multe stele sunt pe cer/ Eu de dorul mândrei pier,/Mândră-i luna când răsare,/ Eu mă-ntristez de dorul mare”. Din lumea stelară își ia poetul material comparativ. De cele mai multe ori, ochii iubitei sunt conform modelului popular, ca „două stele”. Elementele aparținând miticului întâlnim în „Povestea teiului”. Blanca cea născută din iubire „fără lege” are calul alb un bun tovarăș, de care va fi dusă-n codru sau „plângând înfrână calul,/ Calul ei alb ca neaua” (*Făt-Frumos din tei*). Așadar găsim calul benefic, pe care îl călărește soarele în timpul zilei.

În diverse legende mitice, soarele are doisprezece cai albi. Numai calul alb al Blancăi însă, cal solar, se va întoarce în lumea castelului. Un aspect pe care îl consider important este că Eminescu amintește rar în operele sale nume de flori. Totuși doar în povestea „Făt-Frumos din lacrimă” se găsesc laolaltă trandafiri, crini, lăcrămioare și viorele. Trestia, răchita, nufărul, apar des. Peisajul acesta e de bună seamă alcătuit după o aspirație către preistoricitate. Lacul în mijlocul codrului cu iarbă de junglă și căprioare,

e o privesc puțin obișnuită la noi și vine numai din voința de a aduna laolaltă elemente tipice. Studiarea vieții instinctive a omului duce la etnografie, și din acest punct de vedere, Eminescu poate fi considerat un etnograf. „Țăranul trăiește viața cea mai autentică. Eminescu ne înfățișează sub orice haină suflete de țărani, însă de țărani milenari aproape abstracti, așa cum îi înțelege el, conținând în ei sufletul cel mai automatic și mai economic, ceea ce în faptă nu se întâlnește”. (George Călinescu, Comentarii, Opera lui Mihai Eminescu, în Basme și poeme originale de inspirație folclorică, Mihai Eminescu, Editura Garamond, București, 1970).

Călin și feciorul de împărat se îmbracă întocmai ca flăcăii de la țară. La fel și Făt-Frumos. Altă dată însă, Eminescu îmbracă eroii în haine somptuoase de poveste (pe bărbat în manta albă cu brâu de mărgăritare, pe femeie în catifea și mătase). Acest chip de îmbrăcăminte iese dintr-o închipuire țărănească de povestitor de basm, fiindcă basmul dă oamenilor prin haine fascinația pe care o exercită fluturii și păsările. Nici Tudor Arghezi nu ocolește folclorul în creațiile sale. Sinteza folclorică argheziană se produce mai des în sfera unei analogii artistice cu folclorul. Ea se deosebește în multe privințe de prelucrările folclorice cunoscute în literatura secolului al XIX-lea. La Arghezi, după cum spuneam, sinteza folclorică se produce mai des, în sfera analogiei artistice cu folclorul. În acest caz, poetul nu recurge la nici unul din modurile de prelucrare semnalate. Adică nu urmărește ideea de perfecționare a izvoarelor populare și nici pe aceea a transformării lor structurale.

Chiar dacă îi fuseseră cunoscute mai puțin încercările relativ modeste din anii de studiu la Paris de a introduce în literatura română cultă unele filoane folclorice, Vasile Alecsandri nu a putut rămâne cu totul străin de interesul pentru folclor al unor apropiați ai săi (Costache Negruzzi). Ceea ce constituie meritul personal deosebit al lui Alecsandri în ceea ce privește folclorul este că izbuteste mai mult și mai repede decât oricare din contemporanii săi să vadă în folclor nu numai un document al naționalității

și un tablou de moravuri, eventual chiar un element pentru reconstituirea unor momente din trecutul istoric, dar mai cu seamă o valoroasă creație artistică, o mărturie a geniului creator specific cu care e înzestrat poporul însuși. Se remarcă prezența elementelor de folclor și în opera lui Costache Negruzzi. Acesta recoltează din folclor un număr apreciabil de proverbe și zicători, legându-le într-o succesiune plină de voieșie. „Un tâlc social poate fi deslușit în suita de proverbe și zicători. Câteva aduc o filozofie de comportare, ecou al unei grele experiențe istorice” (Liviu Leonte, Costache Negruzzi, Opere 1, ediție critică, Editura Minerva, București 1974). Vor fi studiate: Scrisoarea XII (Păcală și Tândală), Doină nouă, Marșul lui Dragoș.

Ion Creangă de asemenea aduce în scrierile lui mult vocabular țărănesc, dar mai cu seamă, proverbe, zicători care alcătuiesc așa zisele sale „țărănii”. De pildă, fata moșneagului face munci de țarancă de munte. Tot umorul poveștii iese din bogăția tabloului etnografic. Fata babei e „slută”, „țâfnoasă”, și s-alintă „ca cioara-n laț”. Fata moșului muncește de „nu-și mai strânge picioarele”. E „piatră de moară-n casă”, iar sorăsa „busuioc de pus la icoane”. Fata babei iese gătită duminică „de parc-a lins-o vițeei”. Totodată în plin fabulos dăm de scene de un realism poznaș în „Povestea lui Harap-Alb”. Gerilă, Ochilă și celelalte monstruoziități ale basmului se ceartă în casa de fier înroșit a împăratului roș. Analizând „Capra cu trei iezi”, descoperim că animalele sunt văzute omenește. Capra este o caricatură oferită chiar de natură a mamei, iar lupul este simbolizarea omului fără scrupule. Creangă e un umanist al științei sătești, socoțând din erudiția lui un răs gros, fără a fi totuși un autor vesel prin materie. Conținutul poveștilor și „Amintirilor din copilărie”, este indiferent în sine, ba chiar apt de a fi tratat liric ori fantastic, veselă este hohotirea interioară, setea nestinsă de vorbe, sorbite pentru ele înșile, dintr-o voluptate strict intelectuală.

Revenind la Mihai Eminescu, putem afirma fără doar și poate că folclorul a fost întotdeauna pentru poet un element fundamental în formarea

și definirea personalității sale artistice. El a constituit în primul rând un izvor de inspirație atât tematic, cât și artistic. Eminescu a fost un culegător de folclor, dovada acestui lucru fiind manuscrisele lui în care s-a găsit un material folcloric bogat cuprinzând basme, proverbe, cântece epice și, mai ales, numeroase specii ale poeziei lirice. El nu a publicat o culegere populară, cum făcuse Alecsandri, ci a cunoscut prin intermediul creației folclorice credințele, obiceiurile, precum și sistemele mijloacelor de realizare artistică elaborate prin veacuri și păstrate prin tradiție orală.

Folclorul a constituit un permanent izvor de inspirație pentru poet. Nici un alt scriitor român nu a fost convins mai mult decât Eminescu despre importanța folclorului pentru creația cultă. Eminescu a prelucrat și valorificat creația populară retopind-o, rafinând-o și cristalizând-o la retorțele geniului său.

Poetul a apreciat folclorul pentru bogăția sentimentelor - „Farmecul poeziei populare îl găsesc în faptul că ea este expresia cea mai scurtă

a simțământului și a gândirii.”, dar și prin faptul că „o adevărată literatură, trainică . . . nu se poate întemeia decât pe graiul viu al poporului nostru propriu, pe tradițiile, obiceiurile și istoria lui; pe geniul lui.” (Fănică N. Gheorghe, Mihai Eminescu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977).

În concepția lui Eminescu, sursele folclorice ale literaturii culte contribuie în mod hotărâtor la definirea trăsăturilor proprii, a specificului ei național.

Distanța de la poezia populară la poezia lui Eminescu este echivalentă cu distanța de la muzica populară la muzica simfonică. Eminescu face muzică simfonică în versurile sale.

George Călinescu spunea că prin romanele sale Eminescu „propune lăutarilor adevărate simfonii beethoveniene”. Influența metricii populare se observă mai ales în poezii ca „Revedere”, „Ce te legeni” și „La mijloc de codru”. Același Călinescu afirma că în aceste poezii, Eminescu face „folclor savant”, adică recurge la metrica populară pentru a exprima idei filosofice culte.

Inedit

Fotografii lui Eminescu

Iulia PANĂ

„Dacă poporul român dispare de pe fața pământului și rămâne o carte a lui Eminescu, lumea va ști cine au fost românii”. Mircea Eliade

Se împlinesc 170 de ani de la nașterea celui pe care Petrea Țuțea la numit „românul absolut”, și ne întrebăm care este imaginea consacrată a poetului.

Există patru fotografii canonice ale imagologiei Eminescu, un „careu de ași” alcătuit în ordine cronologică după cum urmează: cea din 1869, făcută la Praga, în atelierul lui Jan Tomáš, cea din 1880, făcută la București, de Frantz Duschek; cea din 1884, făcută la Iași, de Nestor Heck; și cea făcută de Jean Bieling, la Botoșani, între 1887 – 1888.

Jan Tomáš

Din aceste patru fotografii portret, cea care se identifică cu efigia poetului, cu aura romantică și cea mai multiplicată dintre acestea este cea realizată la Praga în 1869, pe când Eminescu avea 19 ani, de către fotograf Jan Tomáš. O statistică a

tuturor multiplicărilor acestei fotografii publicată în manualele școlare, volumele de poezii, edițiile critice, afișe, pliante, plicuri, timbre filatelice și poștale, bancnote, monezi, ar putea da un număr de peste un miliard de exemplare.

Eminescu ajunge la Praga în septembrie 1869, pentru a se înscrie la cursurile Universității Caroline, universitate cu reputație în Imperiul Austro-Ungar. Ca să se poată înscrie, trebuia să-și facă o fotografie. Această fotografie făcută în grabă la Praga avea să devină peste ani emblema lui Mihai Eminescu. Și chiar dacă preferința pentru o imagine sau alta a poetului a cunoscut vârfuri sau scăderi de formă în funcție de epocă, acest portret realizat în anul 1869, în Piața Sf. Wenceslas, atunci când Eminescu avea 19 ani, a reușit să-și impună supremația. Așa îl cunoaștem noi pe Eminescu, aceasta era fotografia din manualele de Limba Română: profil aproape sculptural, frunte înaltă, păr pe spate, papion.

După ce a stat o perioadă la fratele său Șerban care locuia în Praga, Eminescu a plecat în același an la Viena. Ca și Eminescu însuși, fotografia

făcută la Praga a traversat toată Europa, înainte de a fi celebră în România.

Așadar Jan Tomáš (1841 – 1912), un fotograf important al epocii, dar nu reprezentativ pentru istoria și cultura poporului ceh, devine un fotograf mai cunoscut românilor decât cehilor.

Pasionatul bibliofil (dar, mai ales, eminescofil) Dan Toma Dulciu a făcut la Praga o călătorie specială pentru a da de urmele celui care a realizat cea mai cunoscută fotografie a lui Eminescu. Despre el nu se știa, practic, decât că era ceh, că avea un atelier la Praga, în Piața Sf. Venceslas, nr. 7, și că i-a făcut prima fotografie-portret lui Eminescu (șase exemplare) în 1869. Cele șase fotografii erau de tip portret, trei ovale și trei dreptunghiulare, toate în sepia, de dimensiunile unei cărți poștale. Din cele șase exemplare s-au mai păstrat doar trei, în arhiva personală a poetului sau la apropiați. Nu se știe cu exactitate soarta celorlalte trei fotografii, dar probabil au rămas la dosarele de înscriere de la facultatea din Praga și la cea din Viena. Evident, atelierul lui Jan Tomáš nu mai exista de mult, acolo ridicându-se pe la 1910 un hotel impunător. Totuși, mergând din aproape în aproape și din om în om, Dan Dulciu a reușit să descopere și să achiziționeze de la anticari alte fotografii realizate de Jan Tomáš și chiar să reconstituie biografia acestuia...

Jan Tomáš provenea dintr-o familie de agricultori, fiind al patrulea copil din cinci frați. A studiat chimia alimentară la Praga, iar apoi s-a angajat la fabrica de bere din Sadova. A lucrat în calitate de chimist și la o fabrică de zahăr din Modrany. Potrivit documentelor de arhivă, Tomas și-a început activitatea de fotograf în anul 1867, în Piața Viaceslav, pe locul unde fusese atelierul unui alt fotograf, Ambroz Stretti. Atelierul s-a transformat rapid într-un veritabil salon artistic, unde veneau celebritățile vremii pentru a fi fotografiate sau... pentru a-și imprima vocile pe plăci de gramofon (atelierul lui avea și ceea ce am numi astăzi „studio de înregistrări”). Jan Tomáš este important și pentru că a îmbunătățit tehnicile fotografice, ba chiar se spune că a patentat diverse moduri de procesare a fotografiilor, ameliorând metodele de prelucrare a acestora.¹

Frantz Duschek

Titu Maiorescu, a încercat să impună o imagine reprezentativă a poetului ilustrând ediția princeps „Poesii” cu portretul din 1880, făcut de Frantz Duschek.

Portretul care a fost considerat o bună perioadă de timp imaginea reprezentativă a poetului îi aparține lui Franz Duschek, un fotograf ceh care-și avea studioul pe Str. Franklin din București. Fotografia a fost realizată în

1. Miron Manega, Artă, Cunoaște România, Istorie

Jan Tomáš - M. Eminescu Praga 1869

perioada 1880-1883, atunci când Eminescu avea în jur de 30-33 de ani, și a fost publicată de Titu Maiorescu într-un medalion cu portretele membrilor asociației culturale Junimea; acesta e și motivul pentru care poetul a ajuns în atelierul lui Duschek. Portretul a fost folosit ulterior în volumul princeps intitulat Poesii, dar și în revista „Familia”, la moartea lui Eminescu, în 1889.

Iată ce se scria Titu Maiorescu la începutul secolului XX despre această imagine:

„Portretul cel mai vrednic de nemuritorul nume al lui Eminescu rămîne fotografia din tabloul «Junimei». Ea datează din epoca maturității poetului cînd personalitatea sa extraordinară ajunsese a se manifesta în toată strălucirea și toată vigoarea ei: și-n literatură, și-n viața publică. Ea ne arată imaginea poetului din vremea în care el a fost, pe cît soarta și mediul l-au iertat să fie, mai mult ca oricînd al său propriu, orî mai bine zis – al geniului său.

De aceea este și portretul cel mai indicat a decora casele cărțurilor noastre, museele noastre, toate așezămintele noastre culturale; a înfățișa străinilor pe cel mai de seamă poet și cugetător al Romînilor; a inspira pe artiștii viitorului cari vor prinde în culori și cari vor săpa în marmură, orî vor turna în bronz pentru vecii vecilor, chipul cel mai adevărat al scriitorului nostru celui mai desăvîrșit! [...] Aceasta-î cea mai bună și cea mai credincioasă icoană a lui Eminescu.”²

Ca fotograf al Curții, Franz Duschek era apreciat de clientela aristocratică a epocii. Cunoscut în rândurile protipendadei bucureștene, își anunțase cu emfază deschiderea studioului în

2. Ion Scurtu, „Portretele lui Eminescu din Calendarul Minervei”, V, Ed. Institutul de Arte Grafice și Editură Minerva, 1904, pp. 91-92.

Frantz Duschek – M. Eminescu București, 1880

care îl va fotografia mai târziu pe Eminescu: „Îmi permit a face onorabilul public atent că pozițiunea favorabilă a actualului meu atelier 'mi permite de aci înainte a efectua în modul cel mai bun recepțiuni fotografice, în toate zilele, în orice timp, senin sau nouros, și, prin urmare, sînt în plăcuta pozițiune a asigura că voi putea satisface orice justă acceptare a unor public ce-mi va visita atelierul”.

Probabil că onorariul pretins de fotograf era destul de mare, de vreme ce Slavici și Eminescu au fost nevoiți să ceară ajutor financiar de la Negruzzi pentru a se putea fotografia: „Eu și Eminescu ar trebui să ne «posăm» și pentru ca să ne «posăm» ar trebui să avem bani, iară ca să avem bani ar trebui să ne trimiteți D-voastre din Iași. Se pare că, în final, cel care l-a însoțit pe Eminescu în atelierul lui Duschek a fost chiar Titu Maiorescu. „Cu Eminescu am să mă duc eu mîine la fotograf, mai înainte însă la bărbier să se radă. La Bohème Roumaine”, scria el într-o scrisoare către Negruzzi”.³ Cu siguranță că Titu Maiorescu cunoștea buna reputație a lui Duschek, de vreme ce a ales ca fotografiile pentru tabloul Junimii să fie făcute acolo. Pesemne că și lui Eminescu i-a plăcut acest portret, având în vedere că i-a dăruit Veronicăi Micle un exemplar.

Nestor Heck

A treia fotografie a lui Eminescu este realizată la Iași, prin anii 1884-1885, în atelierul lui Nestor Heck.

Pe strada Lăpușneanu, din Iași s-a păstrat, până la ultimul război, ghereta vestitului fotograf Nestor Heck, prin munca și talentul căruia

3. Scrisoare a lui Ioan Slavici către Negruzzi, București, 20 decembrie 1887.

au rămas pentru posteritate imaginile unor monumente cât și figurile multor ieșeni. Prin 1857, Heck, fondatorul atelierului, cum scria pe emblema unor fotografii, a immortalizat figurile deputaților Divanului Ad-Hoc. Primind o copie, Mihail Kogălniceanu a notat “Temelia casei” și a dăruit-o lui C.A. Rosetti, păstrându-se apoi la Academie (Constantin Săvulescu, Cronologia ilustrată a fotografiei din România).

Talentat maestru al artei și tehnicii fotografice, Nestor Heck a devenit și o importantă personalitate a Iașului. Atelierul său având mare căutare, Heck și-a adus ajutor pe Otto Flechner (1868). Atunci, fotograful își făcea singur soluțiile, hârtia sensibilă și plăcile din sticlă, pentru clișee, imaginile luându-le la lumina zilei, motiv pentru care atelierul avea acoperișul jumătate din sticlă. Orele cu lumină naturală, prielnică pentru fotografiere, se anunțau prin ziare, până a apărut lumina artificială, cu petromax, magneziu, lămpi electrice.

Inițial, atelierul lui Heck fusese adăpostit în vechile bolți existente pe actuala stradă Cuza Vodă, fostă Golia nr. 83. “După arderea caselor acestea (1890), fotograful Heck s-a mutat în strada Lăpușneanu, în casele d-nei Elena Pastia” (Rudolf Șuțu). Atunci, pe Lăpușneanu existau și studiourile Franchette, la numărul 44, H. Flaschner la 41 și Chaland la 10. Cu toate acestea, studioul lui Heck nu avea rival, fiind considerat “cel mai bun din orașul Iași atât sub raportul execuțiunei cât și al artei” (“Ecoui Moldovei”, 25 mai 1895).

Cu aparatele sale, Heck a immortalizat chipul Veronicăi Micle, al lui I.L. Caragiale și al poetului Mihai Eminescu. Fotografia lui Eminescu are și o mică istorie povestită de profesorul A.C. Cuza:

Nestor Heck – M. Eminescu Iași, 1884

“Într-o zi, profitând de bunele lui dispoziții, l-am luat de pe terasa otelului Traian împreună cu Wilhelm Humpel și cu Petru V. Grigoriu și, așa îmbrăcat în costumul său alb de vară, ne-am dus cu toții la atelierul de fotografie Nestor Heck, unde a consimțit a se fotografia, însă numai în grup, alături de noi. Ne-am și așezat împreună. După indicațiile noastre însă, fotografii l-a scos numai pe dânsul, ceea ce nu puțin l-a supărat, mai apoi, văzându-se amăgit ca un copil”. Fotografia se păstrează până în zilele noastre și e datată cu anul 1884, întâmplarea petrecându-se în vara aceluia an.

Această imagine figurează în numărul comemorativ al revistei „Floare Albastră” și în volumul scrisorilor Henriettei, dar cu mențiunea greșită „fotografia cea din urmă”.

Jean Bielig

Ultimul portret: „este înfățișarea unui om de rînd, istovit, sdrobot, pierdut, umbra lui Eminescu, iar nu icoana genialului poet (...) și este potrivită numai pentru a-l nedreptăți și a falsifica în ochii publicului imaginea fizionomiei adevărate a lui”

Fotografiile cunoscute ale lui Mihai Eminescu sau cele legate de biografia sa și familia poetului sunt în mare parte opera unui fotograf care a pus bazele acestei profesii-arte în Botoșanii de la jumătatea secolului al XIX-lea. Este vorba de fotografii Jean Bielig, de origine germană, tatăl său fiind și el un pasionat fotograf. Acesta s-a stabilit pe la 1850 în București, și își deschide un atelier de fotografie, deși existau destui fotografi în capitala României, cel mai renumit fiind C. Szathmari- pictor și fotograf.

Fiii lui Bielig – Jean și Otto – l-au ajutat, încă de mici, în această meserie, i-au moștenit talentul și au devenit și ei, la rândul lor, fotografi profesioniști. Totuși ei realizau fotografii de slabă calitate, puțin conturate, cu o culoare dominantă gălbuie și nu au putut rezista concurenței din București. Din această cauză și-au îndreptat atenția spre alte orașe din provincie.

Ei aveau să-și deschidă ateliere foto la Botoșani și la Galați, orașe destul de dezvoltate în acea perioadă. La început ei s-au stabilit împreună la Botoșani, fiind ajutați de tatăl lor la procurarea aparatelor și materialelor necesare unui atelier de fotografiat.

Au realizat împreună o serie de fotografii, în jurul anilor 1860, fotografii care au rămas până în zilele noastre. Astfel, de la frații Bielig, care lucrau sub firma - Atelier foto Otto Bielig & Frere- au rămas două fotografii ale familiei lui Gh. Eminovici și părinților lui Nicolae Iorga - Nicu și Zulnia Iorga. Otto Bielig fiind fratele mai mare și cu mai multă experiență a denumit firma cu numele său, adăugând cuvântul Frere.

Artist autentic, Jean Bielig, fotografii

botoșănean cel mai important, a intrat în mitologia locului. Arhivele publice sau particulare au păstrat o mică parte din ceea ce am putea numi opera sa ca document inestimabil ce privește o epocă și o lume, pe care nu o putem găsi decât în fotografiile realizate de Jean Bielig.

Atelierul de fotografiat al lui Jean Bielig era amplasat la parterul Teatrului „Petrache Cristea”, în una din camerele închiriate de la proprietar.

Activitatea lui Jean Bielig ca fotograf a fost destul de îndelungată. În anul 1909 el reușește să facă cele cinci fotografii legate de locurile legate de Mihai Eminescu, la inițiativa magistratului botoșănean Corneliu Botez, stabilit la Galați.

Cartoanele fotografice erau comandate la Viena, unor firme cunoscute, care realizau imaginea de pe verso cu numele fotografii Jean Bielig, iar în partea de jos, cu litere minuscule, era specificată firma vieneză care le fabrica - R. TUKREL, WIEN.

În volumul „Contribuții documentare la biografia lui Mihai Eminescu” a lui Augustin Z.N. Pop, carte apărută la Editura Academiei R.P.R. în anul 1962, sunt clarificate o serie de aspecte privind familia poetului și sunt redată o serie de fotografii.

Astfel, în capitolul „Matei Eminescu-frate, erou și memorialist” sunt redată un nr. de 23 de scrisori ale lui Matei Eminovici către magistratul Corneliu Botez din Galați.

În scrisoarea din 20 aprilie 1909, Matei precizează: „...mama în toată viața ei s-a fotografiat numai de două ori, odată împreună cu Aglaia, și tot atunci tata împreună cu mine, la unicul pe vremuri fotograf, Otto Bielig în Botoșani și tot atunci tata cu mine, fotografie pe care v-am trimis-o. Tata șezând pe scaun în redingotă neagră și cu vestă de catifea și eu în picioare lângă el, identic era scoasă mama cu Aglaia. Mama șezând și Aglaia în picioare”.

În scrisoarea din 16 mai 1909, Matei aduce precizări suplimentare: „Tata și cu mine și, în același timp, mama cu Aglaia, ne-am fotografiat în anul 1866 sau 1867, bine și cert nu-ți pot precisa-o, dar cu siguranță în unul din acești doi ani”.

Din aceste două scrisori se poate observa că fotografii Otto Bielig a făcut familiei lui Eminovici două fotografii în jurul anului 1866, una Ralucăi Eminovici împreună cu Aglaia și alta lui Gh. Eminovici împreună cu Matei.

În anul 1909, la 20 de ani de la moartea lui Mihai Eminescu, magistratul botoșănean Corneliu Botez, stabilit în 1905 la Galați, a organizat manifestările de omagiere a poetului și a scos volumul „Omagiu lui Mihai Eminescu”. Pentru acest volum omagial, Corneliu Botez a rugat pe Grigore Goilav din Botoșani, coleg cu Eminescu la Gimnaziul din Cernăuți și profesor atunci la Liceul „Laurian” din Botoșani, să

Jean Bielig – M. Eminescu, Botoșani 1887 – 1888

fotografiez locurile copilăriei lui Eminescu.

Grigore Goilav a apelat la fotograful Jean Bielig, pe care l-a dus cu trăsura la Ipotești, unde, a fotografiat casa copilăriei poetului, bisericuța cu mormintele părinților lui Eminescu și clopotnița cu cei doi tei, răsați de copilul Mihai împreună cu tatăl său.

În aceeași zi, Jean Bielig a fotografiat și bustul poetului din fața Școlii Marchian. El posedă și fotografia făcută la dezvelirea bustului lui Eminescu de la Dumbrăveni, realizat prin grija lui Leon Ghika, în 1902. Aceste cinci fotografii sunt prezentate de Corneliu Botez în volumul omagial dedicat lui Mihai Eminescu.

În prezent aceste fotografii se află la Arhivele Naționale din București, Fondul Mihai Eminescu, dosarul I23.

De la Jean Bielig ne-a rămas și ultima fotografie a lui Mihai Eminescu, fotografie realizată în luna noiembrie 1887, când poetul se afla la Botoșani, la rugămințile elevilor de la Liceul „Matei Basarab” din București.

Poetul a pozat lui Jean Bielig între 10 și 20 noiembrie 1887, comandând trei fotografii; una pentru liceenii din București, a doua pentru Cornelia Emilian din Iași, iar ultima pentru el. Acest eveniment este consemnat de Harieta, la 20 noiembrie 1887: „Fotografia lui Mihai a reușit bine. Trei m-au costat cinsprezece franci, una lui

Moțoc, una matală și una pentru noi”. Aceasta din urmă a fost dăruită verilor Mavrodin din Botoșani, de sărbătorile Crăciunului.

Fotograful botoșănean Jean Bielig are meritul de a ne fi lăsat cele mai importante fotografii legate de locurile natale și ultima fotografie a celui mai mare poet român- Mihai Eminescu.

Mărturiile prietenilor lui Eminescu demonstrează că poetul s-a mai fotografiat și cu alte ocazii; într-o scrisoare de-a lui I. Slavici către Valeria Micle-Sturza, întâia fiică a Veronicăi Micle, este menționat:

„Nu mă dau înapoi că am primit (...) de la sora dvs. Virginia Micle-Gruber, a doua fiică a Veronicăi Micle, un număr de cinci fotografii care mă leagă de M. Eminescu (...). Având și astăzi aceste daruri prețioase, îmi fac datoria să le amintesc: o fotografie din 1881 în care mă aflu eu, Candiano Popescu și Eminescu la Ploiești, un bust Eminescu tânăr, un alt bust Eminescu din 1878, o fotografie din 1888, a mamei dvs. cu Eminescu la Botoșani, și ultima posă l-a prins pe Eminescu cu dr. Iachimovici: Iachimovici, la Odesa, în anul 1885”.

De asemenea, și Samoil Isopescul amintește că s-a fotografiat alături de Eminescu și Teodor V. Ștefanelli la Viena în atelierul Lovy de pe Mariahilferstrasse.

De-a lungul timpului au existat însă și fotografii misterioase, care au stârnit controverse, dar nu au reușit să se impună.

Dintre toate aceste fotografii, numai patru sunt recunoscute ca portretele lui Eminescu, iar dintre cele patru, numai una a rămas în istorie, cea realizată de Jan Tomáš, confundându-se cu întreaga lume a poeziei sale. O fotografie multiplicată în miliarde de exemplare, însoțită de o certitudine: „Așa a arătat Eminescu”.

„Privesc chipurile lui Mihai Eminescu, înșiruite dinainte-mi: acela astral și pletos din tinerețe, cel ușor subțiat de gânduri și de o înfrigurare sentimentală, de la 30 de ani, fața placidă și adipoasă, cu ochi împânziți de o ceață alburie, în ciuda unui zâmbet copilăros și somnolent, din epoca întâiei căderi, masca nitzscheeană, în sfârșit, din ultimii ani, pustii, surpată ca un crater stins, cu ochii înfundați și stătuți. Privindu-le, omul cel adevărat pare să răsuflă aievea”. George Călinescu

Bibliografie:

1. historia.ro
2. gandul.info
3. blog.revistacultura.ro

Eminescu în versiune tătară

Traducerea de Taner Murat

Sara pe deal

*Sara pe deal buciulul sună cu jale,
Turmele-l urc, stelele scapără-n cale,
Apele plâng, clar izvorând în fântâne;
Sub un salcâm, dragă, m-aștepți tu pe mine.*

*Luna pe cer trece-așa sfântă și clară,
Ochii tăi mari caută-n frunza cea rară,
Stelele nasc umezi pe bolta senină,
Pieptul de dor, fruntea de gânduri ți-e plină.*

*Norii se scurg, raze-a lor șiruri despică,
Streșine vechi casele-n lună ridică,
Scârțâie-n vânt cumpăna de la fântână,
Valea-i în fum, fluiera murmură-n stână.*

*Si osteniți oameni cu coasa-n spinare
Vin de la câmp; toaca rasună mai tare,
Clopotul vechi împlă cu glasul lui sara,
Suflul meu arde-n iubire ca para.*

*Ah! În curând satul în vale-amuțește;
Ah! În curând pasul-mi spre tine grăbește:
Lângă salcâm sta-vom noi noaptea întreagă,
Ore întregi spune-ți-voi cât mi-ești de dragă.*

*Ne-om răzima capetele-unul de altul
Și surâzând vom adormi sub înaltul,
Vechiul salcâm. - Astfel de noapte bogată,
Cine pe ea n-ar da viața lui toată?*

(1885, 1 iulie)

Akşam başı bayırda

*Akşam başı múyúz moñlar bayırda,
Súrúw míner, yıldız oynar gólında,
Ğılamsırar pınar suwnıñ sesı hem
Salkımlarda beklep turarsıñ yárem.*

*Kókte gezer aziz aynıñ ğarígı,
Keñ kózleriñ dener nadir yapraknı,
Kaytık tuwar yıldız aşık kubbege,
Góñıl moñlı, mañlay tolı kederge.*

*Nurnı ğarar akkan bulut sırası,
Ayga míner şaşaklıknıñ karası,
Kuy tıregı esken ğelden ğıykıldar,
Kóy tumanda, işkırklar mırıldar.*

*Şólden kaytar şalgı asıp, yorgınlay,
Kóynıñ kalkı. Haç taktası takılday,
Şañ dawuşı ğańğırdatır akşamnı,
Alewlerde ğanar góñlím sewdalı.*

*Ay, yakında kóy şayırda susağaktır;
Ay, yakında adımlarım artağaktır;
Salkımlarda bıtún keşe kalayık,
Tatlı sózler sáátlerge aytışayık.*

*Salkımlarda yaslap mañlay-mañlayga
Kúlımsırıp dalırmız yukımızga.
Maabetlıkke şunday tolı keşege
Hayatımdan házırmen baz geşmege.*

(traducerea în limba tătară: Şuraleu)

O întâlnire cu poezia lui Eminescu

Dan COJOCARU

Locul în care s-a petrecut această ciudată întâlnire nu prevestea cu nimic subiectul discuției dintre mine și interlocutorul meu. Eu, un simplu ospătar român rătăcit printre clienții italieni, la ei acasă, el, un tip cu o prezență care impunea respect. Înalt, grizonat, cu o barbă îngrijită, îmbrăcat cu un palton gri, ținând invariabil în mână un pahar de gin tonic.

Bine, bine, dar ce legătură au toate astea cu Eminescu!?!

Dialogul nostru, bizar pentru ceilalți clienți a fost următorul:

El - Scusa, ma tu non sei italiano! (Scuze, dar tu nu ești italian)

Eu - No! Non sono. (NU. Nu sunt)

El - Da dove sei? (De unde ești)

Eu - Dalla Romania. Sono rumeno. Din România. Sunt român.

El - Ah! „Ce te legeni codrule, fără ploaie fără vânt cu crengile la pământ?”

Eu - Ești român?

El - (Vorbind impecabil, fără niciun accent în limba română) Nu. Sunt italian, dar am învățat limba română SĂ ÎL POT ÎNȚELEGE MAI BINE PE EMINESCU!

Nu era profesor! Era se pare medic, un om care se îndrăgostise de poezia lui Eminescu.

Din acel moment nu mi-am mai găsit nicio scuză pentru a Nu citi versurile inegalabilului nostru poet...

Vreme trece, vreme vine...

Toate-s vechi și nouă toate...

Știați că?

- Academia Recordurilor Mondiale de la Miami a decretat Luceafărul cel mai lung poem de dragoste din lume cu cele 98 de strofe ale sale?

- NASA a botezat un crater pe planeta Marte cu numele Poetului român?

- Mircea Eliade scria: „Recitindu-l pe Eminescu ne reintoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă” ?

- Constantin Noica: „Ca și folclorul nostru, Eminescu este un fenomen original. Unic. Irepetabil. Grandios” ?

- UNESCO, a declarat anul 2000 Anul Eminescu la 150 de ani de la naștere? UNESCO are 195 de state membre și 9 state asociate.

- Emil Cioran spunea: „L-am idolatrizat întotdeauna pe Eminescu și dacă n-am comentat niciodată opera lui este pentru că viziunea lui despre lume îmi este foarte, foarte apropiată. Tot ce este negativ în ea, tot ce este spaimă în lume, eu în el o regăsesc. Nimic nu te paralizează în așa măsură pe cât afinitatea întemeiată pe admirație”.

- O asemenea poezie de dragoste de țară precum „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”? a fost scrisă, cu patimă, la 17 ani și a fost publicată în „Familia” (în 1867), pe când România abia exista, cuprinzând cu puțin peste o treime din România împlinită la 1918? Încă de atunci, el vedea aievea România întreagă, exact în sensul în care Kogălniceanu numea patrie toată acea întindere de pământ pe care se vorbea românește.

- O femeie în vârstă de 72 de ani a cusut pe o pânză veche de 100 de ani, care măsoară peste 7 metri, literă cu literă, cele 98 de strofe ale Luceafărului lui Eminescu?

A avut nevoie de trei ani de zile ca lucrarea să fie gata. Maria Todor din Cugir, județul Alba, a imprimat poemul pentru că iubește poeziile lui Eminescu și a vrut să lase creația sa moștenire nepoatei ei.

Reporterul o întreabă: Cât de greu a fost să coaseți literă cu literă cele 98 de strofe?

Maria Todor răspunde: A fost pentru că eu nu le-am luat de niciunde, eu le-am creat. Milimetric a trebuit să le calculez. Sunt vreo 24 de împunsături la câte o literă. A durat și jumătate de oră să fac o literă.”

Lui Mihai Eminescu i-au adus laude toți românii care l-au citit, de la cei mai mari cărturari până la oamenii de rând, fascinați de versul și de verbul său. Nu pot pomeni aici toate monografiile și edițiile Eminescu și nici elogiile închinat din secolul al XIX-lea încoace marelui poet.

Trebuie doar să amintesc că, începând cu anul 1932, George Călinescu i-a tot prezentat viața, pentru generații de români, cu măsura omului echilibrat și a specialistului desăvârșit, plasându-l pe Mihai Eminescu sub semnul eternității. Concluzia exegetului era tulburătoare: „Astfel se stinse în al optulea lustru de viață cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pământul românesc. Ape vor seca în albie, și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate, și câte o stea va veșteji pe cer în depărtări, până când acest pământ să-și strângă toate sevele și să le ridice în țeava subțire a altui crin de tăria parfumurilor sale”.

De aceea, ni s-a părut tuturor drept cel mai firesc lucru ca Ziua Culturii Naționale, pentru toți românii, să fie ziua nașterii lui Mihai Eminescu.

Acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române
////////////////////////////////////

*La zidirea soarelui, se știe,
Cerul a muncit o veșnicie,
Noi muncind întocmai, ne-am ales cu,
Ne-am ales cu domnul Eminescu,
Domnul cel de pasăre măiastră,
Domnul cel de nemurirea noastră,
Eminescu.*

Grigore Vieru
~~~~~